

Grönt mål, grå verklighet?

– Utvecklingsmöjligheter inom det nationella arbetet för miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö

Green goal, gray reality? – Development possibilities within the national work for the environmental goal Good built environment

Victor Nilsson

Självständigt arbete • 30 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning - masterprogram

Alnarp 2024

Grönt mål, grå verklighet? – Utvecklingsmöjligheter inom det nationella arbetet för miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö

Green goal, gray reality? – Development possibilities within the national work for the environmental goal Good built environment

Victor Nilsson

Handledare: Thomas B. Randrup, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Åsa Ode Sang, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Bitr. examinator: Love Silow, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: A2E

Kurstitel: Independent Project in Landscape Architecture

Kurskod: EX0859

Program: Hållbar stadsutveckling, ledning, organisering och förvaltning - masterprogram

Kursansvarig inst.: Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2024

Nyckelord: God bebyggd miljö, Hållbar stadsutveckling, Fortlöpande miljöanalys (FoMA), Miljökvalitetsmål, Miljömålsarbete

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

<https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbar.

Abstract

For 25 years, Sweden's 16 environmental quality goals have guided Sweden's environmental efforts. These goals specify the desired state of the Swedish environment and, together with the 'Generations goal', form the foundation of Sweden's national environmental policy. Despite implemented measures and initiatives, uncertainties remain regarding the adequacy and effectiveness of current environmental efforts. This thesis thus explores development opportunities within the environmental goal work, focusing on the environmental quality goal Good built environment, and is conducted as part of a project related to the further development of the Swedish University of Agricultural Sciences Environmental Monitoring and Assessment (FoMA) program Built Environment.

Within the environmental quality goal Good built environment, there is a lack of clarity regarding the distribution of responsibilities for the goal and which ongoing environmental analyses are conducted. To investigate this, an interview study was conducted at the tactical level of the environmental goal work, involving five government agencies and a country administrative board. Based on the interview study, the thesis identifies several potential improvements in the work for the environmental goals. These include (i) clearer political directives, (ii) a coordinating national planning, and (iii) a stronger role for academia in relation to the environmental goals.

Through these insights, the thesis contributes to an improved dialogue regarding FoMA and Sweden's broader work with the environmental goals. It also emphasizes the importance of integrated strategies to effectively achieve the national environmental quality goals. Thus, the thesis lays a foundation for continued discussions and measures that can contribute to a more coordinated and effective environmental effort within a Swedish context.

Sammanfattning

I 25 år har Sveriges 16 miljökvalitetsmål styrts det nationella miljöarbetet. Dessa mål specificerar det önskade tillståndet för den svenska miljön och utgör tillsammans med Generationsmålet grunden för Sveriges nationella miljöpolitik. Trots genomförda åtgärder och initiativ kvarstår dock osäkerheter angående det nuvarande miljöarbetets tillräcklighet och effektivitet. Denna masteruppsats undersöker därför utvecklingsmöjligheter inom miljömålsarbetet med särskilt fokus på miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö och genomförs som del av ett projekt relaterat till utvecklingen av Fortlöpande Miljöanalys (FoMA), programmet Bebyggd miljö, Sveriges lantbruksuniversitet.

Inom miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö finns det en bristande klarhet kring ansvarsfördelningen för miljömålet samt vilka fortlöpande miljöanalyser som genomförs. För att undersöka detta genomfördes en intervjustudie på den taktiska nivån av miljömålsarbetet där fem myndigheter och en länsstyrelse intervjuades. Utifrån intervjustudien identifierar uppsatsen flera potentiella förbättringar i miljömålsarbetet. Dessa inkluderar (i) tydliga politiska direktiv, (ii) en koordinerande nationell planering och (iii) en starkare roll för akademien i relation till miljömålsarbetet.

Genom dessa insikter bidrar uppsatsen till en dialog angående förbättring gällande FoMA och Sveriges bredare miljömålsarbete. Den understryker även vikten av integrerade strategier för att effektivt nå de nationella miljökvalitetsmålen. Således lägger arbetet en grund för fortsatta diskussioner och åtgärder som kan bidra till ett mer samordnat och effektivt miljöarbete inom en svensk kontext.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Bakgrund	2
2.1 Miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö	4
2.2 Fortlöpande miljöanalys.....	8
3. Problemformulering och frågeställningar	9
4. Teori	11
4.1 Fronetisk planeringsteori	11
4.2 Offentlig organisationsteori	13
4.3 Offentlig organisationsteori i Sverige.....	14
5. Metod	18
5.1 Litteraturgenomgång.....	19
5.2 Workshop.....	19
5.3 Genomförande av workshop	21
5.4 Semistrukturerade intervjuer.....	22
5.5 Genomförande av intervjuer och transkribering.....	24
6. Resultat	26
6.1 Vilka miljöanalyser, inklusive fortlöpande miljöanalyser genomförs?	26
6.2 Vilka verktyg och metoder användas?	28
6.2.1 Vilka åtgärder genomförs, och vilka förbättringar övervägs?	30
6.3 Vilka utmaningar eller hinder finns?	32
6.4 Vilka aktörer bör bära ansvaret?	33
6.5 Behovet av ökad kunskap	34
6.6 Möjligheter till kunskaps- och erfarenhetsutbyte?.....	36
6.7 Framtida behov av stöd.....	38
6.8 Vilka aktörer behövs?	39

6.9	Trender inom respondenternas svar	41
6.9.1	Trend 1: Brister inom arbetet för fortlöpande miljöanalyser	41
6.9.2	Trend 2: Behov av tydliga direktiv och samordnade prioriteringar	41
6.9.3	Trend 3: Behov av utökad samverkan	42
6.9.4	Trend 4: Behov av ytterligare resurser.....	42
6.9.5	Trend 5: Behov förbättrade verktyg och metoder	43
6.9.6	Utveckling av strukturer för fortlöpande miljöanalyser.....	43
6.9.7	Nämnda miljömålspreciseringar	44
7.	Diskussion	46
7.1	Organisationernas synpunkter och implikationer av dessa.....	46
7.2	SLU:s bidrag och roll i miljömålsarbetet.....	52
7.3	Implikationer för miljökvalitetsmålsarbetet.....	55
8.	Slutsats	57
	Referenslista	58
	Bilaga 1 Workshopstruktur	63
	Bilaga 2 Intervjuguide	63
	Bilaga 3 Samtyckesförklaring	65

1. Inledning

Sveriges miljö kvalitetsmål står som vägledande principer för att främja en hållbar utveckling inom landets gränser. Denna uppsats utgår utifrån miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. För att målet ska uppnås krävs effektiva insatser från samtliga samhällssektorer, inklusive nationella och regionala myndigheter, kommuner, näringslivet och andra aktörer (Boverket, 2022). Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) bedriver Fortlöpande miljöanalys (FoMA) som ett av dess fyra huvuduppdrag. FoMA är ett regeringsuppdrag där SLU enligt SLU-förordningen, 1 a § (Förordning för Sveriges lantbruksuniversitet, FSLU (1993:221)), som enda svenska lärosäte, ska bedriva fortlöpande miljöanalys för att stödja samhället med miljödata, expertkompetens och vetenskapligt grundade råd. Förordningen har sin grund i det långvariga arbetet som SLU bedrivit när det gäller bevakning av naturresurser och miljö (SLU, 2021). Inom ramen för FoMA genomförs undersökningar och analyser av Sveriges miljö kvalitetsmål, bland annat fokuserat på miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö för att stödja utvecklingen av effektiva åtgärder för att uppnå målet. Men trots pågående initiativ och insatser återstår det mycket arbete för att nå detta mål.

För att driva utvecklingen i rätt riktning krävs ökad samverkan från alla samhällssektorer (Naturvårdsverket, 2023a). Under de senaste fyra åren har flera statliga initiativ genomförts, såsom vägledning för ekosystemtjänster och grönplanering, god gestaltad livsmiljö och god inomhusmiljö, vilka på sikt kan bidra positivt till målet. Dock råder det fortfarande osäkerhet kring om dessa åtgärder kommer att vara tillräckliga och när de kommer att få effekt (Boverket, 2022).

Denna uppsats genomförs som en del av ett utvecklingsprojekt som reder ut hur FoMA-programmet Bebyggd miljö kan utvecklas i framtiden. Syftet med uppsatsen är att sammanställa och analysera de behov som myndigheter har av utveckling gällande åtgärder relaterade till deras arbete inom fortlöpande miljöanalys för att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. I uppsatsen har utgångspunkten varit referensgruppen för FoMA Bebyggd miljö, där huvudparten består av representanter från nationella institutioner. Uppsatsen har därmed avgränsats till att fokusera på den nationella nivån. Genom att identifiera nationella behov avser studien att bidra till att belysa aktuella åtgärder, utmaningar och möjligheter för att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö för att därigenom skapa förutsättningar för

en framtida utvecklingsdialog inom miljöarbetet och FoMA. Även en länsstyrelse har intervjuats för att fånga deras perspektiv, då de är en intressant aktör som verkar mellan kommuner och statliga myndigheter. Det är dock väsentligt att påpeka att datan från dessa intervjuer inte erbjuder en heltäckande bild av alla länsstyrelser och statliga myndigheters arbete. Det ges i stället en inblick i de deltagande organisationernas erfarenheter och uppfattningar.

2. Bakgrund

Sveriges miljömål styr miljöarbetet som Sverige bedriver nationellt (Sveriges miljömål, 2021). Det svenska miljömålssystemet initierades år 1999 och utgör den miljömässiga dimensionen av de 17 globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 (Naturvårdsverket, 2023a; Sveriges miljömål, 2021). Miljökvalitetsmålen beskriver det tillstånd i den svenska miljön som ska nås. Arbetet med att nå miljökvalitetsmålen och generationsmålet utgör tillsammans grunden för den nationella miljöpolitiken (Naturvårdsverket, 2023a). Det finns idag 16 miljökvalitetsmål som alla berör olika miljöområden.

Det övergripande målet för Sveriges miljöpolitik är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Detta övergripande mål kallas för *Generationsmålet* (Prop. 2000/01:130). Sveriges miljökvalitetsmål har sedan riksdagen beslutade om 15 miljökvalitetsmål år 1999 genomgått utveckling och kompletteringar, där tillägget av målet *Ett rikt växt- och djurliv* blev Sveriges sextonde miljökvalitetsmål.

År 2010 antog riksdagen en ny målstruktur för miljöarbetet, vilket innefattade ett generationsmål, 16 miljökvalitetsmål och flera etappmål (Miljödepartementet, 2012). De nationella miljömålen består av tre typer av mål, varav alla är beslutade av riksdagen. De olika målen är följande:

1. Generationsmålet, detta mål är övergripande och anger inriktningen för miljöarbetet och den samhällsomställning som behöver ske för att miljöproblemen ska vara lösta inom en generation.

2. Miljökvalitetsmålen, vilka består av 16 mål som anger det tillstånd på miljön som miljöarbetet ska leda till för den svenska miljön och konkretiserar arbetet med att uppnå generationsmålet.
3. Etappmålen, vilka det finns flera av, de visar vägen för miljöarbetet genom att tydliggöra vilken samhällsförändring som behöver ske och när.

Miljömålssystemet är grunden för regeringens miljöpolitik och är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Det ger en systematisk uppföljning av miljöpolitiken och ger underlag för ett strategiskt åtgärdsarbete (Sveriges miljömål, 2021). För att nå Sveriges miljömål styrs miljöarbetet med hjälp av lagstiftning och ekonomiska styrmedel. I Sverige sker arbetet med miljöfrågorna på nationell, regional och lokal nivå. Målen är sektorsövergripande och fungerar som utgångspunkter för ytterligare precisering, både sektorsvis och geografiskt. Ansvar för att precisera sektorsmål ligger på de olika samhällssektorerna (Prop. 2000/01:130).

På nationell nivå handlar det om att statliga myndigheter samverkar gemensamt med varandra och med de olika nivåerna av miljömålsarbetet, medan det regionala och lokala arbetet sker inom länsstyrelser, regioner och kommuner (Sveriges miljömål, 2018). Sammanlagt finns det totalt 26 nationella myndigheter som verkar för att miljömålen nås, varav åtta av dessa myndigheter ansvarar för uppföljning och utvärdering av ett eller flera miljökvalitetsmål (Naturvårdsverket, 2023a; Sveriges miljömål, 2018). Varje år genomförs en uppföljning på nationell och regional nivå av arbetet med miljökvalitetsmålen och vart fjärde år genomförs det även en fördjupad utvärdering. Den årliga uppföljningen av miljömålen presenteras som en rapport till regeringen med fokus på statligt initierade satsningar för att nå miljömålen under föregående år. För varje miljökvalitetsmål är det en nationell myndighet som har ett särskilt ansvar för uppföljningen av målet. De åtta ansvariga myndigheterna är Naturvårdsverket, Boverket, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning, Kemikalieinspektionen och Strålsäkerhetsmyndigheten. I rapporten ges bedömningar av utvecklingstrender för varje miljökvalitetsmål, men inte bedömningar av måluppfyllelse för dessa mål (Naturvårdsverket, 2023b).

I arbetet med miljömålen har länsstyrelserna en övergripande och samordnande roll som regionala miljömyndigheter. Länsstyrelserna har det övergripande ansvaret för att anpassa de

nationella målen regionalt (Prop. 2000/01:130). Där de arbetar tillsammans med andra regionala myndigheter och organ och för dialog med kommuner, näringsliv och frivilliga organisationer (Sveriges miljömål, 2018). Regionerna har ingen formell roll i miljömålssystemet, men är viktiga aktörer i arbetet för att nå Sveriges miljömål (Sveriges miljömål, 2018).

På den operationella nivån är det kommunerna som utövar det primära arbetet för att implementera åtgärder med att realisera miljökvalitetsmålen. Där kommunerna genom att tolka nationella och regionala miljömål till den lokala nivån, omvandlar miljömålen till praktiska verktyg för lokalpolitiskt arbete (Sveriges miljömål, 2018). Detta innebär att lokalpolitiken bestämmer hur åtgärderna implementeras på lokal nivå, vilket kan leda till variationer i åtgärdseffekter på grund av både lokalpolitiska och geografiska förutsättningar (Prop. 2000/01:130). Således spelar kommunerna en central roll för att realisera miljökvalitetsmålen genom deras ansvar för den lokala implementeringen av miljökvalitetsmålen.

2.1 Miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö

Denna uppsats berör specifikt miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö, vilket har varit en central del av den svenska miljöpolitiken sedan dess införande år 1999. Miljökvalitetsmålet syftar till att uppnå en hållbar utveckling i den byggda miljön där de ekologiska, sociala och ekonomiska aspekterna vägs in (Boverket, 2024). Målet beskrivs av regeringen som nedan:

”Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.” (SOU 2000:52, 1999).

Detta innebär att städer, tätorter och annan bebyggd miljö bör utformas så att de utgör en god och hälsosam livsmiljö samtidigt som de bidrar till en positiv regional och global miljö (SOU 2000:52). Praktiskt innebär detta att natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas samt att byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas (Boverket, 2024). I en tid av snabb urbanisering och växande städer är detta mål av avgörande betydelse för att

skapa livsmiljöer där människan och naturen kan samexistera i harmoni. Med ett ökat tryck på bebyggda områden och stadskärnor är det nu mer än någonsin viktigt att integrera principer för hållbarhet, tillgänglighet och trivsel i vår stadsplanering (Beninde, Veith, & Hochkirch, 2015).

Men att uppnå målet är komplext och omfattar många aspekter av den byggda miljön. Tillståndet i miljön är beroende av tidigare och pågående satsningar samt av hur trenderna i omvärlden utvecklas framöver (Boverket, 2024). För att konkretisera miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö, antog regeringen år 2012 tio preciseringar. Nedan följer de tio preciseringarna (Boverket, 2024):

1. Hållbar bebyggelsestruktur: Bygga långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur vid både nylokalisering och befintlig användning, där byggnader utformas med hållbarhet i åtanke.
2. Hållbar samhällsplanering: Städer och tätorter ska planeras utifrån ett holistiskt perspektiv som tar hänsyn till sociala, ekonomiska och miljö- och hälsorelaterade aspekter.
3. Infrastruktur: Integrerad infrastruktur för energi, transporter, avfallshantering och vatten- och avloppsförsörjning ska utformas för att minska resurs- och energianvändning samtidigt som hänsyn tas till natur- och kulturaspekter.
4. Kollektivtrafik, gång och cykel: En miljöanpassad och tillgänglig kollektivtrafik samt attraktiva och säkra gång- och cykelvägar.
5. Natur och grönområden: Det ska finnas natur- och grönområden i närheten av bebyggelsen med god kvalitet och god tillgänglighet
6. Kulturvärden i bebyggd miljö: Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet ska bevaras och utvecklas för att berika den bebyggda miljön.
7. God vardagsmiljö: Bebyggelsen ska utformas för att stödja människors behov och ge en trivsamt miljö med varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur.
8. Hälsa och säkerhet: Människor ska inte utsättas för skadliga miljöpåverkningar som luftföroreningar, kemiska ämnen, ljudnivåer eller andra säkerhetsrisker.
9. Hushållning med energi och naturresurser: Effektiv användning av energi och andra naturresurser ska främjas med fokus på att minska klimatpåverkan.
10. Hållbar avfallshantering: Avfallshanteringssystemet ska vara effektivt, användarvänligt och bidra till att minska avfallets negativa påverkan på hälsa och miljö samtidigt som resurserna i det avfall som uppstår tas till vara i så hög grad som möjligt.

Dessa tio preciseringar används för att leda det arbete som krävs för att uppnå miljömålet genom att möta de utmaningar som finns inom stadsplanering idag. Med stärkandet av den strategiska och fysiska planeringen och kopplingen till genomförande och uppföljning ämnar preciseringarna styra samhällsutvecklingen utifrån en helhetssyn på vad som utgör en god bebyggd miljö (Sveriges miljömål, 2023). Dock är preciseringarna inte alltid tillräckliga, då flera av preciseringarna i praktiken ibland går emot varandra i dagens stadsplanering.

Med ökande stadsinflyttning och bostadsbehov ses den täta staden ofta som lösningen för många miljöproblem då det leder till minskat i anspråkstagande av jordbruksmark, minskad energianvändning och bättre nyttjande av befintlig infrastruktur, vilket gynnar flera av miljömålspreciseringarna. Den täta staden innebär dock att luftföroreningar, buller och riskfrågor riskerar att uppstå när kommuner försöker exploatera i centrala lägen eller längs större trafikleder (Sveriges miljömål, 2023). Samtidigt har urbaniseringen lett till förlust av naturliga miljöer och omfattande eliminering av det naturliga ekosystemet. Således utgör urbanisering en betydelsefull hotbild för den globala biologiska mångfalden, trots att det är en av de främsta processerna för samhällsomvandling (Beninde, Veith, & Hochkirch, 2015).

Trots ambitionen att urbanisering inte ska ske på bekostnad av naturliga miljöer så prioriteras ofta städernas tillväxt. När byggnader och hårdgjorda ytor ersätter naturliga miljöer leder detta till förändring och förlust av den biologiska mångfalden (Persson & Smith, 2014). Den urbana biodiversiteten, och grönytor generellt påverkas även indirekt via sociala faktorer och den kommunala organisationen vilket i sin tur påverkar planering, förvaltning och hur nya byggprojekt genomförs (Persson & Smith, 2014; Jansson et al., 2020). Att förstå olika nivåer av biologisk mångfald inom städer är avgörande för att skydda den i ljuset av den globala urbaniseringen (Beninde, Veith, & Hochkirch, 2015). Avsaknad av tydliga, taktiska och operationella målsättningar med arbetet för urban biodiversitet utgör ett allvarligt problem eftersom det både försvagar kopplingen mellan målsättning och åtgärder och försvårar uppföljning, utvärdering och anpassning av åtgärder (Persson & Smith, 2014). Samtidigt skapar städer i sina unika sammansättningar särskilda miljöer och möjligheter för bevarande och främjande av urban biologisk mångfald.

De senaste decennierna har Sveriges större tätorter fått ökad befolkning (Sveriges miljömål, 2023). Städerna har brett ut sig och köpcentra har etablerats utanför stadskärnorna, vilket ökar behovet av transporter. Samtidigt sker en förtätning av städernas centrala delar. Vilket kan minska

transportbehov och ge klimatvinster, men också orsaka ökat buller. Ibland har även förtätningen skett genom att grönområden har bebyggts. De flesta tätortsinvånare har minst ett grönområde nära sitt hem, men tillgången varierar över landet (Sveriges miljömål, 2023). Således går miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö åt olika håll. Utvecklingen är negativ för preliminärt urbaniseringsrelaterade frågor som tätortsnära grönytor, infrastruktur och bullerstörning (Sveriges miljömål, 2023; Boverket, 2022).

I Sverige är det nationella miljö kvalitetsmålsarbetet fragmenterat och detta syns tydligt i praktiken via hur myndigheter arbetar med miljömålen. Boverket har genom förordning (2022:208) med instruktion för Boverket §8 i uppgift att samordna uppföljning, utvärdering och rapportering i fråga om miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö (Boverket, 2022). Boverket ska i arbetet rapportera till Naturvårdsverket och samråda om vilken rapportering som behövs. Men målet är inte bara Boverkets ansvar och det pågår arbete inom flera olika myndigheter som påverkar miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö (Boverket, 2014). Målet omfattar många olika aspekter av den byggda miljön som påverkas av flera styrmedel och drivkrafter som ofta består av långa och komplexa processer. Arbetet för att uppnå målet utgår utifrån lokal och regional implementering hos kommuner, bygg- och fastighetsbranschen och andra aktörer, vilket i sin tur gör det nästintill omöjligt att redovisa en heltäckande utveckling för målet (Naturvårdsverket, 2023b).

Kommunerna har olika förutsättningar vad gäller resurser, kunskap och kompetens för att kunna arbeta med planering, arkitektur och gestaltad livsmiljö (Boverket, 2022). Kommunerna behöver stöd i avseende hur de genom en medveten planering kan skapa kvaliteter och värden när bebyggelsestrukturer formas, omvandlas, förvaltas och utvecklas. Det finns även ett stort behov av utökad personalkompetens inom kultur-, miljö-, sociala- och hållbarhetsfrågor i stort (Boverket, 2022). Det finns idag en utmaning i att hållbarhet och kvalitet för bland annat sociala värden och miljö värden inte ska underställas kortsiktiga ekonomiska överväganden vid planering, byggande och förvaltning av den byggda miljön. Kommunernas tillgång till kompetens inom planering och tillsyn varierar i landet och flera kommuner anger att de saknar viss kompetens (Boverket, 2022).

Bristfällig tillgång till kompetens kan bero på att kompetensen inom vissa områden saknas generellt, samt att mindre resursstarka kommuner har svårt att locka till sig och behålla arbetskraft. Där storleken på kommunen, kopplat till förmågan att hålla adekvat kompetens, är

en faktor som kan påverka de åtgärder som genomförs. Detta kan leda till att det blir stor personalomsättning eller att konsulter används i utökad utsträckning inom dessa kommuner. Vilket i sin tur kan leda till minskad kontinuitet i arbetet genom att lokalkunskapen och erfarenheter om kommunens förutsättningar inte finns i förvaltningen i samma utsträckning (Boverket, 2022).

Kommunerna är också beroende av andra organisationer för fungerande infrastruktur, som de statliga myndigheterna, regionerna och grannkommunerna. Samarbete med näringslivet, mark- och fastighetsägare och andra aktörer är viktigt för att få igenom den stadsutveckling kommunen strävar efter. Många frågor behöver ses över och hanteras utifrån ett nationellt perspektiv. Idag saknas en gemensam nationell målbild för rumsliga strukturer och antalet nationella, europeiska och globala mål som påverkar den rumsliga utvecklingen är många. En formaliserad tvärssektoriell samverkan saknas mellan de statliga myndigheterna, och få gemensamma underlag och analyser görs utifrån ett helhetsperspektiv (Boverket, 2022).

2.2 Fortlöpande miljöanalys

Fortlöpande miljöanalys (FoMA) utgör ett av SLU:s fyra huvuduppdrag. FoMA syftar till att tillhandahålla kunskap och data för att realisera Sveriges miljö kvalitetsmål. SLU:s arbete med fortlöpande miljöanalyser är ett regeringsuppdrag enligt SLU-förordningen, 1 a § (Förordning för Sveriges lantbruksuniversitet, FSLU (1993:221)). Denna förordning innebär att SLU kontinuerligt genomför miljöövervakning, värderar problem samt lämnar kunskaps- och beslutsunderlag för arbetet med Sveriges miljö kvalitetsmål, EU-direktiv och internationella konventioner (SLU, 2024). Genom samverkan med miljöverksamhetens intressenter, primärt ansvariga departement, nationella- och regionala myndigheter, kommuner och allmänheten, bidrar SLU till att stödja hela samhället med underlag om tillståndet och utvecklingen av miljön. För att främja denna samverkan är FoMA organiserat i tolv olika miljöanalysprogram som anknyter till de nationella miljömålen och Sveriges internationella miljösamarbeten (SLU, 2021; Persson, 2009).

Syftet med FoMA-programmet Bebyggd miljö är att stödja arbetet med att nå det svenska miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö samt det europeiska miljömålsarbetet med avseende på urbana- och peri-urbana miljöer genom att utveckla morgondagens miljöanalyser (SLU, u.å.; Persson, 2009). Programmet Bebyggd miljö inrättades år 2008 med avsikt att SLU skulle täcka

fler sidor av miljömålsarbetet, och koordineras av SLU Tankesmedjan Movium (SLU, u.å.). Inom ramen för SLU:s miljöanalysprogram Bebyggd miljö samlas och delas kunskap om den urbana miljön, med särskilt fokus på utomhusmiljön i urbana och peri-urbana miljöer. Inom programmet drivs det flera projekt som bland annat är inriktade på barns utemiljöer, stadsträd och förtätning (SLU, u.å.).

I denna uppsats kommer Fortlöpande miljöanalys (FoMA) att hänvisas till som FoMA, medan begreppet fortlöpande miljöanalys kommer användas i uppsatsen till att referera till långsiktiga miljöanalyser som följs upp och utvärderas kontinuerligt.

3. Problemformulering och frågeställningar

Idag finns det osäkerheter och utmaningar inom arbetet för att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Trots pågående insatser och initiativ finns det en bristande klarhet om vem som faktiskt bär ansvaret för miljömålet, samt om hur arbetsprocesserna organiseras och följs upp på olika nivåer av miljömålsarbetet. Dessa utmaningar hindrar Sverige från att optimera miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö (Boverket, 2022).

Det finns en osäkerhet kring effektiviteten av befintliga åtgärder och behov av ytterligare stöd och vägledning för att driva utvecklingen åt rätt håll (Boverket, 2022). Dock tenderar problem att komma upp vid genomförandefasen, där kortsiktiga ekonomiska vinster ofta prioriteras och påverkar de beslut som fattas vid planering, byggande och förvaltning av den bebyggda miljön (Boverket, 2022). Det finns även en brist på förståelse för kunskaps- och erfarenhetsutbyten mellan olika aktörer inom den offentliga sektorn som kan bidra till att förbättra insatserna för att nå miljömålet.

I Boverkets fördjupade utvärdering 2023 anges att miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö ännu inte uppnåtts och att det inte kommer att uppnås till år 2030 utifrån dagens förutsättningar (Boverket, 2022). Mot denna bakgrund finns det ett behov av att kartlägga och analysera de fortlöpande miljöanalyserna som faktiskt genomförs för att ge en tydligare bild av situationen och underlätta målinriktade förbättringar.

För att adressera dessa utmaningar och skapa en bättre förståelse för hur arbetet med att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö kan förbättras, utgår denna uppsats utifrån följande tre

frågeställningar:

- Vilka fortlöpande miljöanalyser genomförs och vem bär ansvaret för dessa?
- Vilken vägledning och vilka medel upplever sektorn behövs för att stödja arbetet med att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö?
- Hur påverkar olika aktörers intressen och perspektiv inom den offentliga sektorn implementeringen av miljömålet God bebyggd miljö?

Dessa frågeställningar syftar till att skapa en strukturerad analys av identifierade problem inom miljömålsarbetet. Detta för att för att sammanställa och analysera de behov som myndigheter har av att utveckla åtgärder relaterade till deras arbete med fortlöpande miljöanalyser för att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.

4. Teori

Denna uppsats utgår utifrån två teoretiska ramverk. Dessa är fronetisk planeringsteori och offentlig organisationsteori. Dessa teorier ger insikter på hur planering sker på flera nivåer inom samhällsplaneringen och ger således värdefulla perspektiv för att förstå de komplexa processer och strukturer som styr det nationella miljömålsarbetet.

4.1 Fronetisk planeringsteori

Implementeringen av Sveriges miljökvalitetsmål God bebyggd miljö är av central betydelse för att främja en hållbar utveckling. Men trots pågående initiativ och insatser återstår det mycket arbete för att nå detta mål. För att belysa varför arbetet med miljökvalitetsmålet är utmanande tillämpas fronetisk planeringsteori i denna uppsats. Fronetisk planeringsteori används för att reflektera över Sveriges planeringsprocess och kritiskt granska varför hinder uppstår inom implementeringen av Sveriges miljökvalitetsmål God bebyggd miljö samt hur dessa hinder kan övervinnas.

Traditionellt sett används fronetisk planeringsteori för att besvara fyra frågor relaterade till makt och värden inom planering: (i) Vart är vi på väg med planeringen?, (ii) Vem gynnas- och missgynnas, och genom vilka maktmekanismer?, (iii) Är utvecklingen önskvärd? och (iv) Vad, om något, bör vi göra åt det? Teorin lägger särskild tonvikt på vardagspraxis och kunskapen inom planeringspraktiken (Flyvbjerg, 2004). Dessa fyra frågor kan sedan besvaras på olika sätt beroende på perspektiv och det specifika intresseområde som frågorna ställs inom (Flyvbjerg, 2002). Det förväntade resultatet av fronetisk planeringsteori är att utveckla partiella svar på frågor för att på så sätt utveckla den pågående dialogen om de problem, möjligheter och risker som planeringen står inför samt hur den kan göras annorlunda (Flyvbjerg, 2004).

I denna studie har Flyvbjergs fyra frågor, vilka traditionellt syftar till att utforska maktstrukturer och värderingar inom planering, omformulerats för att analysera hur väl strategier och praktiker hos de undersökta organisationerna ligger i linje med de officiella målen och förväntningarna för miljökvalitetsmålet. Denna anpassning innebär en förskjutning av fokus från maktaspekter till att utforska de riktningar som ges av svaren. Således tillhandahåller omformuleringen av Flyvbjergs fyra frågor en plattform för att djupgående granska samspelet mellan organisationernas arbetspraxis inom miljömålsarbetet och specifikt miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. Nedan presenteras de omformulerade frågorna som är

avsedda att vägleda en kritisk och insiktsfull diskussion om sambandet mellan vision och praktiskt genomförande.

1. Vilka är de framträdande inriktningarna och prioriteringarna inom svaren för att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö?
2. Hur uttrycks dessa inriktningar och prioriteringar?
3. Vad betyder dessa inriktningar och prioriteringar för arbetet med att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö?
4. Är dessa inriktningar och prioriteringar önskvärda i relation till de tio preciseringarna av miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö? Varför eller varför inte?

Omformuleringen av de fyra frågorna utgår utifrån Creswell och Creswell, vilka diskuterar hur normativa och värderingsbaserade frågor kan integreras i forskningsdesign för att utvärdera lämplighet och önskvärdhet (Creswell & Creswell, 2018). Denna integration syftar till att etablera en djupare förståelse för implementeringen av strategier i det praktiska miljömålsarbetet. Genom att fokusera på konkreta uttryck och konsekvenser av praxis inom miljöarbetet, förstärks förståelsen för både de praktiska och normativa dimensionerna av miljöarbetet. Detta tillvägagångssätt möjliggör en djupare analys av hur organisationernas normativa arbete ligger i linje med de officiella målen och förväntningarna. Fråga 1 och 2 tillämpas för att tematiskt kategorisera intervju svaren, vilket möjliggör en strukturerad och fokuserad granskning av trender inom svaren. Medan fråga 3 och 4 används för att bedöma och analysera intervju svaren i relation till de tio preciseringarna av miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö för att på så sätt skapa en djupgående diskussion om måluppfyllelsen.

Fronetisk planeringsteori förkastar antagandet av att vad som fungerar i en viss situation automatiskt fungerar i en annan. I stället intar teorin ett neutralt perspektiv som avvisar den förutfattade uppfattningen att planering per definition är bra eller att den kommer att leva upp till sina löften (Flyvbjerg, 2002). Teorin grundar sig i tolkning och förhåller sig icke-partiskt till praxis inom planering, där ingen vardagspraktik anses vara överlägsen den andra. Planering ses snarare som ett fenomen som kan vara gynnsamt eller ogynnsamt beroende på specifika omständigheter i planeringspraktiken (Flyvbjerg, 2004). Inom fronetisk planeringsteori betonas ett 'bottom-up'-perspektiv, där den vardagliga praxisen inom planeringssammanhanget prioriteras över 'top-down'-styrda regler (Flyvbjerg, Landman & Schram, 2012).

I denna uppsats används fronetisk planeringsteori för att undersöka hur miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö tolkas och arbetas med på nationell nivå, för att sedan diskutera hur detta arbete implementeras i praktiken. Där tonvikt läggs på om strukturen kan utvecklas för att underlätta arbetet för aktörerna inom miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.

4.2 Offentlig organisationsteori

Ett urbant öppet område ('urban open space', UOS) består huvudsakligen av ett obebyggt område inom bebyggd miljö som konstitueras av en kombination av vegeterade (gröna), vattendominerade (blåa), förfallna (bruna) eller hårdbelagda (gråa) element (Albert et al., 2019; Haase et al., 2020). UOS varierar från lekplatser till välunderhållna parker till informella och naturliga landskap belägna i urbana och peri-urbana miljöer (Baycan Levent & Nijkamp, 2009). UOS har varit en framträdande del av europeiska städer sedan industrialiseringen och ansvarsområdena för att initiera, utveckla och upprätthålla UOS har kontinuerligt utvecklats över åren (Persson et al., 2020).

Idag är förvaltningen av UOS mer komplex och hanteras av lokala förvaltningsmodeller och traditioner via olika offentliga eller privata aktörer. Över tid har UOS skiftat från att vara en enbart offentlig fråga till att vara en marknadsfråga, där entreprenörer, privata företag och lokala användare ofta har en central roll som aktörer inom förvaltningen (Jansson et al., 2020). Denna förändring tillsammans med ökade förväntningar och krav på multifunktionella UOS, har ökat kraven på att beskriva kvalitén inom UOS.

Dessa förväntningar påverkas av omvandlade samhällsbehov kopplade till globala megatrender som förlust av biologisk mångfald, socioekonomiska och miljömässiga orättvisor till följd av klimatförändringar, urbanisering, globalisering och förtätning. Vilket inducerar ett skifte i riktning som påverkar användningen av UOS, planering och förvaltning i både praktik och teori. Under de senaste 10-åren har fokus på antropogena begrepp, såsom ekosystemtjänster (EST) och naturbaserade lösningar (NBL), lett till att det brett erkänts att UOS är dynamiska och kräver fortsatt strategisk förvaltning för att möta nya utmaningar (Jansson et al., 2020; Baycan Levent & Nijkamp, 2009).

Inom kontexten av UOS har governance definierats som relationen mellan det lokala styret och andra aktörer inom civilsamhället eller icke-statliga sektorer som den privata sektorn (Jansson

et al., 2020). Governance leder inte alltid till synliga förändringar inom UOS, men processerna bakom skiljer sig från traditionella styrningsåtgärder eftersom det är andra aktörer involverade i utvecklings-, genomförande- och kommunikationsarbetet (Jansson et al., 2020). Governance i relation till utvecklingen av UOS kan förstås som en tillämpning av policyarrangemang och styrningsarrangemang. Resultatet av sådana arrangemang bestäms av tillgängliga resurser, dess nätverk av aktörer samt aktörernas roller och relationer. Dessa arrangemang äger rum inom offentliga domäner där formella regler, allmänintressen och samhällseliga värden måste tas i beaktning (Arts et al., 2006). Beslutsfattande och implementeringen operationaliseras genom samordning och samarbete, med regler, legitimitet och maktfördelning via policyinstrument.

Governance är ett sätt att beskriva styrningen av offentliga resurser i ett bredare perspektiv än styrning via offentliga organisationer. Det kännetecknas av ett flercentrerat styrsystem där offentliga och privata aktörer samarbetar frivilligt i olika relationer snarare än en traditionell hierarki (Jansson et al., 2020). Det består utav de många sätt som offentliga och privata åtgärder från staten, marknaden och det civila samhället styr offentliga frågor på flera nivåer. Top-downstyrning, vilket innebär en uppdelning där politiker fattar beslut utan användarmedverkan, betraktas därmed som föråldrad, illegitim och ineffektiv. Det utgår utifrån att ingen enskild aktör har alla svar på ett kollektivt problem och därför är aktörerna beroende av samarbete med varandra (Jansson et al., 2020).

4.3 Offentlig organisationsteori i Sverige

Den svenska sektorn för UOS är omfattande och komplex och består av många oberoende organisationer. Detta skapar en brist på en representativ bild av sektorn vilket gör det svårt att samla in data om dess verksamhet, samtidigt som bristen på enhetlighet också gör sektorn något osynlig för både allmänhet och politiker på alla nivåer (Persson et al., 2020).

Sektorn för UOS är inte enhetlig eftersom det inte finns något formellt nationellt inflytande, detta då sektorn består av flera småskaliga landägare som alla förvaltar sina egna områden. På den nationella nivån karaktäriseras sektorn för förvaltning av UOS vanligtvis av kommuner, varav många är relativt små där förvaltningen av UOS endast är en liten del av deras övergripande ansvarsområden (Persson et al., 2020). Dessutom fördelas ansvaret för förvaltning och skötsel av UOS mellan olika avdelningar inom kommunen, vilket gör det svårt att skapa en heltäckande uppskattning av sektorn för skötsel av UOS. Vilket resulterar i att

exempelvis tillhandahållandet av ekosystemtjänster och potentialen för UOS att mitigera miljöutmaningar försämras (Persson et al., 2020).

Den svenska sektorn för UOS är fragmenterad, och det finns ett tydligt behov för strategisk reform av sektorn där ökad samverkan inom och utanför sektorn skapas, med ökat intresse från politiker, planerare och användare samt ett behov av nya idéer för utveckling och finansiering av sektorn. Detta krävs för att besvara de bredare drivkrafterna för förändring som växande urbana befolkningar och ökad stadsdensitet, ett fortsatt behov av att förbättra folkhälsan och främja mer aktiva livsstilar, ökad miljömässig motståndskraft och för att motverka effekterna av klimatförändringen (Persson et al., 2020).

Men att investera i organisationer för att sköta UOS är svårt, eftersom resultatet av ingreppet kan vara annorlunda jämfört med liknande investeringar av andra organisationer. Detta på grund av lokala fysiska, geografiska och socioekonomiska förhållanden, men även på grund av kvantiteten och kvaliteten på tjänster i allmänhet delvis beror på var skattebetalarna bor och om lokala offentliga organisationer fungerar bra eller inte. Det leder till stora skillnader i prestanda inom sektorn för UOS (Andrews et al., 2012).

På policynivå sätts långsiktiga visionära mål och ambitioner för att vägleda framtida utveckling. Oftast är sådana policyer tvärspektoriella och relaterar till andra delar av organisationen och innebär positionering, visualisering och betoning av relationerna mellan förvaltning av UOS och andra viktiga delar av en organisation. I en kommunal kontext är politiken driven av globala, nationella och regionala krav och riktlinjer, vilka definieras och tolkas av lokalpolitiker (Sunding & Randrup, 2024). På den taktiska nivån svarar kommunadministrationen till policynivån. Här skapas vägledning och riktlinjer via övergripande planer och strategier, idealt baserade på en övergripande strategi från policynivån.

På den taktiska nivån är kommunorganisationen fördelad via tematiskt olika förvaltningar som fokuserar på individuella uppgifter, som fastighets- och gatukontor, funktionstödsförvaltningar, kulturförvaltningar, stadsbyggnadskontor, etc. (Sunding & Randrup, 2024). Att ha en tydlig förvaltningsstruktur inom organisationsnivåerna kan vara effektivt och till hjälp för att uppnå en optimal funktionsspecialisering på organisatorisk nivå. Där man kan samla och lösa uppgifter tematiskt. Men detta arbetssätt har också nackdelar, då

spridda förvaltningar leder till olika normer, värden och språk, var och ett relaterat till det specifika område som de täcker. Således kan det skapas stuprörseffekter, vilket innebär att de olika avdelningarna eller enheterna måste övervinna organisatoriska och administrativa hinder för att interagera med varandra (Sunding & Randrup, 2024).

Det finns ett överlapp mellan den operationella- och den taktiska nivån, då styrning av kontrakt och organisering av underhållsoperationer kan betraktas som operationella uppgifter. Således definieras styrning för underhållsoperationer som operationella. Att organisera och beskriva hur en gräsmatta klipps är en operationell uppgift, medan att definiera och beskriva varför gräsmattan klipps, baserat på exempelvis dess kulturella, rekreativa eller biologiska egenskaper är en taktisk uppgift (Randrup & Janson, 2020; Baycan Levent & Nijkamp, 2009).

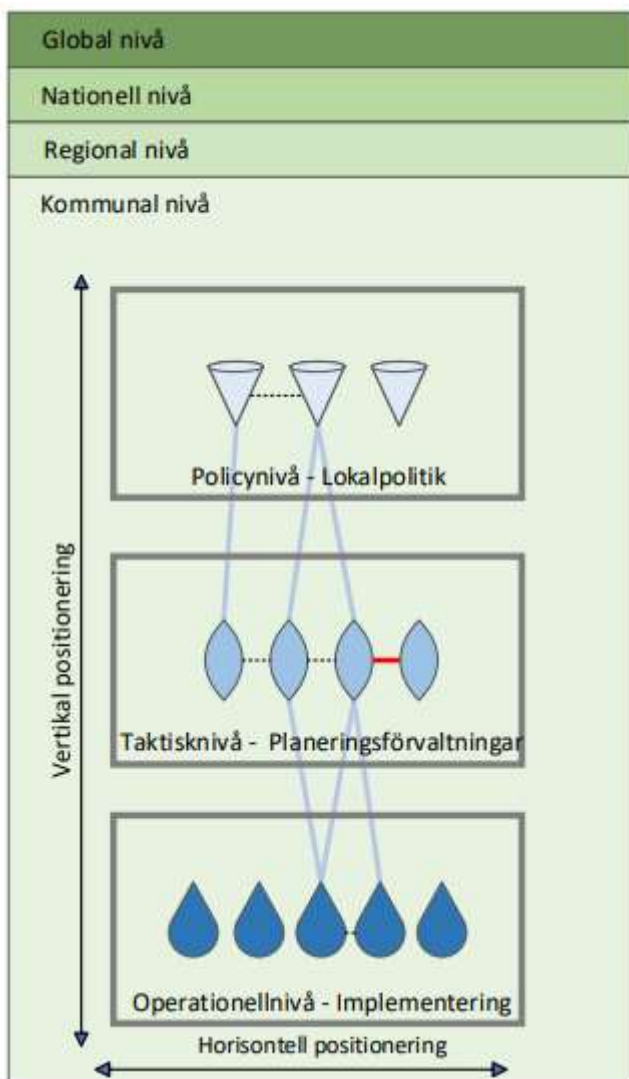
Den operationella nivån representerar de mer praktiska och ofta serviceinriktade aktiviteter som utförs av en kommun. Vilket inom skötsel av UOS kan inkludera aktiviteter relaterade till underhåll av grönområden. Sådana aktiviteter bör idealiskt representera genomförandet av de visioner och strategier som formulerats på policy- och taktisk nivå (Sunding & Randrup, 2024). Figur 1. illustrerar sambandet mellan de olika organisatoriska nivåerna.

Inom dessa tre organisationsnivåer finns det kopplingar mellan dem vilka utgör grunden för programmatisk positionering. Dessa kopplingar är horisontell positionering, vilken beskriver kopplingen mellan förvaltningarna på samma organisationsnivå, och vertikal positionering, som beskriver kopplingen mellan de olika organisationsnivåerna (Sunding & Randrup, 2024,). Programmatisk positionering innebär att det sker samordning både horisontellt och vertikalt kring en specifik fråga på organisatorisk nivå. Eftersom programmatisk positionering sträcker sig över hela organisationen finns det inte en enskild ansvarig roll eller funktion för att vägleda kontinuiteten genom organisationen. I stället kräver programmatisk samordning att alla relevanta nivåer och sektorer är involverade och bidrar genom sina respektive ansvarsområden (Sunding & Randrup, 2024).

Konceptet med programmatisk positionering innebär ett sätt att bedöma hur en fråga hanteras inom alla delar av organisationen. Det hjälper också till att identifiera nyckelaspekter som behöver adresseras för optimerande planerings- och hanteringsprocesser. Vertikal positionering inträffar när en politiskt godkänd vision eller strategi bygger på standarder eller normer som hanterats eller utvecklats på den taktiska nivån för att sedan praktiskt

implementeras på den operationella nivån (Sunding & Randrup, 2024). Vertikal positionering är avgörande för att uppnå en meningsfull koppling mellan visioner, planer och handling, medan horisontell positionering är avgörande för att skapa synergier mellan olika avdelningar (Sunding & Randrup, 2024).

Om en organisation har en osammanhängande strategi över de tre nivåerna innebär detta att initiativ på policynivå inte genomförs och att åtgärder på den operationella nivån sker utan hänsyn till kommunens politiska visioner. Vertikal positionering är inte en envägs top-down styrning utan det kräver initiativ underifrån, baserade på lokal kunskap, professionella initiativ och inmatningar till policynivån (Sunding & Randrup, 2024). Den kommunala organisationen ansvarar för att säkerställa att politiska visioner uppnås genom samordning av överlappande aktiviteter på horisontell och vertikal positionering. Både vertikal- och horisontell positionering är centrala för ett framgångsrikt samarbete inom kommuner. Med andra ord så måste policy-, taktisk- och operationell nivå vara synkroniserade för att gå ifrån de inneboende hinder som finns inom specialiserade förvaltningar (Sunding & Randrup, 2024).

Figur 1. Organisatorisk styrning på **kommunal nivå** i Sverige. Prickad linje visar programmatisk positionering. Röd linje indikerar stuprörseffekt medan blå linje visar koppling mellan organisationsnivåer. Figur skapad av Victor Nilsson med inspiration från Jansson & Randrup, 2020; Sunding & Randrup, 2024.

Offentlig organisationsteori används i denna uppsats för att förstå hur offentliga UOS utrymmen sköts i Sverige, för att förstå policyarrangemang samt för att analysera relationen mellan det lokala styret och statliga myndigheter.

5. Metod

Följande avsnitt redogör för insamlingsprocessen av material samt de metoder som tillämpats i studien för att besvara arbetets frågeställningar och syfte. Vidare beskrivs tillvägagångssättet

för metoderna samt hur den insamlade datan har bearbetats för att åstadkomma hög nivå av validitet.

Denna uppsats utgår utifrån tre metoder för att förstå och analysera miljömålsarbetet. Dessa är (i) en litteraturgenomgång, (ii) en workshop och (iii) semistrukturerade intervjuer. Var och en av dessa metoder har sina fördelar och begränsningar, vilka kommer att diskuteras och utforskas mer ingående nedan. Genom att kombinera dessa metoder strävar forskningen att adressera och komplettera de svagheter som finns för varje metod för att skapa en mer heltäckande och mångsidig analys (Creswell & Creswell, 2018).

5.1 Litteraturgenomgång

Litteraturgenomgången utgör uppsatsens grund och används för att etablera studiens betydelse genom att integrera tidigare forskning inom ämnesområdet (Creswell & Creswell, 2018). Genom att noggrant läsa vetenskapliga artiklar och böcker som berör den historiska kontext som finns för uppsatsen strävar litteraturgenomgången att skapa en solid bakgrund (Bryman, 2012). Detta för att kunna beskriva vad förvaltare av den bebyggda miljön behöver och hur myndigheterna är organiserade inom miljömålsarbetet. Styrkan med att använda en litteraturgenomgång är att den ger forskaren möjlighet att utgå utifrån forskningsfrågorna för att samla in relevanta studier för ämnet.

5.2 Workshop

En workshop definieras som ett arrangemang där en grupp individer förväntas ta in ny kunskap och utföra problemlösning inom ett specifikt ämne på ett kreativt vis (Ørngreen & Levinsen, 2017; Mainsah, 2022). Syftet med en workshop är att uppnå ett fördefinierat mål, dock är utfallet inte alltid förutsägbart på grund av workshops kreativa natur. Workshops genomförs vanligtvis av personer med erfarenhet inom det aktuella ämnet för workshopen inför en deltagargrupp som främst består av personer vilka i olika grad är insatta inom det presenterade ämnet. Både deltagargruppen och facilitatorn av workshopen förväntar sig ett resultat, för deltagargruppen kan detta vara nya insikter inom ämnet, att komma fram till nya förslag eller exempelvis att delta i utvecklingen av en design eller produkt.

Facilitatorn strävar vanligtvis efter samma resultat som deltagargruppen, dock är det även av stor vikt för facilitatorn att det genereras nya data under workshopen. Deltagargruppen är ofta

liten för att ge varje individ personlig uppmärksamhet och möjlighet att bli hörd. Deltagarna förväntas aktivt delta och involvera sig i workshopen (Ørngreen & Levinsen, 2017). En workshop kretsar vanligtvis kring en instruktion som syftar till att aktivera deltagarna. Instruktionen är ofta öppen och uppmanar deltagarna att generera originella idéer (Mainsah, 2022).

Workshops som forskningsmetod ämnar producera pålitliga och giltiga data om det aktuella forskningsområdet gällande framåtriktade processer, såsom organisatorisk förändring. De spelar en specifik roll i att identifiera, artikulera och utforska svåröverskådliga utmaningar inom forskningsområden på ett sätt som andra forskningsmetoder inte kan och genomförs därför oftast i kombination med andra empiriska metoder (Ørngreen & Levinsen, 2017). Som forskningsmetod är workshopen utformad för att ge flera perspektiv på ett ämne. Ur ett deltagarperspektiv agerar forskaren som en facilitator som prioriterar deltagarnas behov. Från forskningsperspektivet blir deltagarna, tillsammans med deras förväntade och utförda handlingar under workshopen, en del av forskningen då de skapar datan (Ørngreen & Levinsen, 2017).

Inom workshopmetodologin finns det fyra deltagarskap, dessa är: (i) kontraktuellt, där personerna inom deltagargruppen kontrakteras av forskaren för att delta i undersökningar och experiment; (ii) rådgivande, där deltagargruppen konsulteras angående sina åsikter innan ingripanden genomförs; (iii) samarbetsinriktad, där forskare och deltagare arbetar tillsammans, men med forskaren i kontroll; och (iv) kollegialt, där forskare och deltagare bidrar i en ömsesidig process som kontrolleras av deltagargruppen (Ørngreen & Levinsen, 2017). Workshopen som genomfördes för denna uppsats tillhör kategori (iii), en samarbetsinriktad workshop och genomförs i syfte att uppfylla två huvudsakliga mål: att vidareutveckla uppsatsens intervjuguide samt att generera ett urval av intervjurespondenter.

En svaghet med att använda workshop som forskningsmetod är att datan som genereras skiljer sig från data som produceras via observationer och intervjuer samt att det är svårt att dokumentera genomförandet av workshopen från början till slut. För att hantera detta spelades workshopens diskussionsmoment in via inspelningsfunktionen på flera telefoner i syfte att säkerställa att ingen viktig information skulle gå förlorad. Under diskussionsmomenten togs det även anteckningar av två personer för att dokumentera workshopens producerade data.

För att uppnå workshopens mål strukturerades en ram för genomförandet av workshopen, se bilaga 1 för mer information. Ramen är utformad för att främja samarbete och kreativitet inom deltagargruppen samtidigt som den säkerställer att de önskade resultaten uppnås.

5.3 Genomförande av workshop

Workshopen genomfördes inför FoMA:s referensgrupp, vilken består av flera myndighetsrepresentanter från Boverket, Riksantikvarieämbetet, Folkhälsomyndigheten, Trafikverket, Naturvårdsverket och Statistiska centralbyrån. Workshopen varade i 75 minuter och inleddes med en presentation som varade i cirka tio minuter. Under dessa tio minuter beskrevs det hur workshoppen relaterar till utvecklingsprojektet kring FoMA Bebyggd miljö, och denna uppsats syfte och frågeställningar, samt de teoretiska perspektiv som används. Därefter presenterades uppsatsen intervjuguide där intervjufrågorna motiverades och förtydligades. Efter presentationen av intervjuguiden frågades referensgruppen om de gav samtycke att deras diskussioner spelades in, vilket de gav samtycke till.

Sedan gavs instruktion till referensgruppen att diskutera intervjufrågorna i syfte att besvara om det var rätt frågor att ställa och om det fanns frågor som missats i relation till hur fortlöpande miljöanalyser genomförs. Genom att reflektera över vilka perspektiv som kan saknas och hur frågorna bör omformuleras gav referensgruppen flera nya perspektiv på vilka frågor som bör ställas. Diskussionen varade i cirka femton minuter i mindre grupper och lyftes sedan till helgrupp för att fortsätta att diskuteras i ytterligare femton minuter.

Efter diskussionen gavs sedan instruktion om att diskutera ett potentiellt urval för intervjuerna, där referensgruppen uppmanades att reflektera över sin roll och relevansen av deras bidrag för att uppnå miljömålet God bebyggd miljö. Diskussionen varade återigen i cirka femton minuter i mindre grupper för att sedan lyftas till helgrupp i ytterligare femton minuter. Resultatet av diskussionen var flera direktkontakter till potentiella intervjupersoner och kontakter till personer som annars kunde ge fler intervjupersoner. Efter denna diskussion avslutades workshopen med en kort reflektion av det som diskuterats under workshopen och inspelningen av workshopen avslutades.

5.4 Semistrukturerade intervjuer

Semistrukturerade intervjuer används som metod i denna uppsats för att generera synpunkter och åsikter från intervjurespondenter för att på så sätt skapa en förståelse för sektorns behov av åtgärder kopplade till miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö (Creswell & Creswell, 2018). Denna forskningsmetodologi möjliggör ett samspel som följer ett löst förutbestämt system, vilket erbjuder flexibilitet samtidigt som begränsar risken för att intervjuaren samlar in irrelevant information.

Styrkan med att använda semistrukturerade intervjuer är att de är explorativa, de tillåter följdfrågor och uppföljning av respondentens svar för att ge en djupare förståelse för respondentens upplevelser, perspektiv och förståelse för ämnet. Dock finns det även svagheter med semistrukturerade intervjuer som metod. Intervjuarens personlighet och sätt att ställa frågor kan påverka hur respondenten svarar. Personliga intervjuer ger filtrerad information genom respondentens åsikter. Alla människor är inte lika välartikulerade och insiktsfulla, forskarens närvaro kan också påverka svaren (Creswell & Creswell, 2018; Bryman, 2012).

Vid genomförandet av semistrukturerade intervjuer använder forskaren sig av en lista med frågor eller ämnen som ska tas upp under intervju sessionen (Denscombe, 2018). Denna lista kallas för en intervjuguide. Intervjuguiden fungerar som en övergripande ram för vilka ämnen och frågor som ska täckas under intervju processen. Dock behöver frågorna inte nödvändigtvis ställas i den ordning de är listade, i stället fokuserar forskaren på att ställa kompletterande frågor som svarar mot respondentens svar under samtalet. Dock ska alla frågor ställas under intervju processen och språket som forskaren använder bör vara på samma nivå mellan olika intervjuer, detta då språket bör vara begripligt och relevant för respondenterna samt att intervjufrågorna inte ska tolkas olika beroende under de olika intervjuerna (Bryman, 2012). Se bilaga 2 för mer information.

Urvalet av intervjurespondenter genomfördes som tidigare nämnt under en workshop för FoMA:s referensgrupp. Utfallet av workshopen var att tre personer från referensgruppen identifierade sig själva som potentiella respondenter, samt identifierades flera myndighetspersoner och representanter från olika länsstyrelser som potentiella intervju personer. Anledningen till att just myndighetspersoner och representanter från olika länsstyrelser presenterades som potentiella intervjurespondenter grundades i avsikten att

uppsatsen skulle utforska det taktiska perspektivet på den nationella nivån. Detta eftersom uppsatsen inte har möjlighet att ha det omfång som krävs för att intervjua kommunala och regionala aktörer.

Det större FoMA-projektet, som uppsatsen utgör en liten del av, planerar att genomföra intervjuer med ett urval av kommuner för att belysa det praktiska perspektivet. De potentiella intervjurespondenterna baserades på deras relevans för studiens syfte och forskningsfrågor samt att referensgruppen bedömde deras kompetens och perspektiv som betydelsefulla för att bidra till vidare forskningsinsikter gällande intervjuguiden. För att nå ut till dessa potentiella intervjurespondenter skickades det ut individuella intervjufrågor via e-post. Intervjufrågorna inkluderade ett förslag på tid och datum för intervjuerna samt en kortfattad beskrivning av syftet och målet med uppsatsen, tillsammans med en kort översikt av FoMA:s projekt. Detta gjordes för att tydliggöra syftet med intervjuerna och understryka intervjurespondenternas värdefulla bidrag till studien. I dessa e-post bifogades även en samtyckesförklaring enligt dataskyddslagstiftningen. Intervjufrågorna resulterade i 8 respondenter vilka representerade 5 olika myndigheter och länsstyrelsen Kronoberg.

Organisation	Yrkestitel	Antal år inom organisationen	Kön	Datum för intervju	Längd av intervju
Skogsstyrelsen	Specialist skogens sociala värden	Cirka 2,5 år	Man	02/04–2024	44 minuter
Boverket	Utredare	12 år	Kvinna	08/04–2024	1 timme 6 minuter
Länsstyrelsen Kronoberg	Planarkitekt & Samordnare av miljöövervakning och miljömålsuppföljning	18 år & 31 år	Två kvinnor	08/04–2024	43 minuter
Folkhälsomyndigheten	Utredare	6 år	Kvinna	10/04–2024	33 minuter
Riksantikvarieämbetet	Utredare & utredare	20 år & 13 år	En kvinna och en man	10/04–2024	59 minuter
Trafikverket	Nationell samordnare för Landskap och Kulturmiljö	Över 30 år	Man	11/04–2024	53 minuter

Tabell 1. Intervjuurval.

5.5 Genomförande av intervjuer och transkribering

Intervjuerna genomfördes digitalt via videokonferensplattformen *Zoom*, där både ljud- och videoinspelningar genomfördes. Innan själva intervjuprocessen påbörjades, föregicks den av en kortfattad inledning som förklarade syftet med intervjuerna, vilket var tvåfaldigt: dels för att bidra till denna uppsats, dels för att tillhandahålla relevant data för FoMA-utvecklingsprojektet. Dessutom specificerades den typ av information som eftersöktes under intervjun. Vilket kunde vara information om vilka fortlöpande miljöanalyser som genomförs inom organisationen, vilka verktyg och åtgärder som används samt vilket behov de har av utökade kunskaper, stöd och resurser. Under introduktionen kontextualiserades även hur begreppen miljöanalys och fortlöpande miljöanalys operationaliseras i uppsatsen.

Efter den inledande beskrivningen ombads intervjurespondenterna att kortfattat presentera sig själv med sin yrkestitel och antal år som de arbetat inom sin organisation. Själva intervjun påbörjades därefter och varje intervju var tilldelad 60 minuter, men längden kunde variera

beroende på när alla frågor och följdfrågor hade besvarats. Efter varje intervju sparades både ljud- och videofilerna ned för transkribering.

Transkriberingsprocessen genomfördes i flera steg för att säkerställa att intervjurespondenterna presenteras på ett noggrant och korrekt sätt. Steg ett utfördes genom att videofilerna först överfördes till *Microsoft Stream*, vilket är en videokonferenstjänst som också erbjuder transkribering, där en automatisk transkribering genomfördes. Den automatiska transkriberingen sparades sedan ned i ett dokument. Därefter granskades och korrigerades dessa automatiska transkriptioner genom att noggrant lyssna på de ursprungliga ljudinspelningarna samtidigt som den automatiska transkriberingen lästes. Denna process säkerställde att eventuella felaktigheter orsakade av den automatiska transkriberingen rättades till, och att alla respondenternas bidrag återgavs korrekt. Transkriberingsprocessen tog sammanlagt cirka 8 timmar totalt för alla genomförda intervjuer och genererade 109 sidor av transkriberat material på totalt 31 194 ord. Således bifogas materialet inte som en bilaga, men kan hämtas på begäran.

Det transkriberade materialet analyserades och kategoriserades sedan för att identifiera övergripande teman och mönster med hjälp utav fråga 1 och 2 som omformulerades utifrån den fronetiska planeringsteorin. Denna tematiska indelning hjälpte till att strukturera och synliggöra de viktigaste punkterna från intervjuerna. Slutligen kortades svaren ned till deras mest väsentliga innehåll och organiserade i tabeller för enklare översikt och referering.

Under transkriberingsarbetet framkom det tydligt att flera intervjurespondenter uttryckte en osäkerhet kring kvaliteten på sina svar och ifrågasatte om deras bidrag var tillräckligt värdefulla. Flera av de intervjurespondenterna kände inte alltid sig tillräckligt kvalificerade för att besvara frågorna. Denna känsla kan delvis härledas till att respondenternas huvuduppgift inte är att följa upp hur arbetet med miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö genomförs inom deras organisation och att det saknades en tydlig huvudansvarig person för organisationernas kommunikation med avseende på miljö kvalitetsmålen.

6. Resultat

Detta kapitel presenterar resultatet av den genomförda intervjustudien och sammanställer hur de intervjuade organisationerna adresserar miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö, samt de huvudsakliga utmaningarna och strategier som identifierats utifrån deras svar på intervjufrågorna. Datainsamlingen genomfördes med representanter från fem statliga myndigheter samt en länsstyrelse, totalt var det åtta intervjurespondenter.

Det är värt att notera att Naturvårdsverket inte deltog i studien. Detta då Naturvårdsverket i e-postkorrespondens påpekade att deras relation till miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö var oklar. Efter en noggrann redogörelse för både uppsatsens och FoMA-utvecklingsprojektets syfte och mål meddelade Naturvårdsverket att de skulle återkomma med intervjurespondent, dock återkom Naturvårdsverket inte förrän en månad efter första e-postkorrespondensen. Denna avsaknad har påverkat studiens omfång men reflekterar även en intressant aspekt av de utmaningar som kan uppstå i samverkan mellan forskning och offentliga organisationer. Naturvårdsverkets roll kommer dock fortfarande att utforskas och diskuteras baserat på de insikter som erhållits från intervjuerna med de medverkande organisationerna.

Resultaten av intervjuerna återges i nio tabeller, vilka är utformade för att systematiskt belysa de erhållna svaren från de åtta centrala forskningsfrågorna. Tabellerna presenteras med övergripande teman inom svaren. Dessa teman är skapade utifrån fråga 1 och 2 av de omformulerade frågorna i den fronetiska planeringsteorin vilka lyder: Vilka är de framträdande inriktningarna och prioriteringarna inom svaren för att uppnå miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö? och Hur uttrycks dessa inriktningar och prioriteringar? Varje tabell fokuserar på specifika aspekter av organisationernas engagemang och strategiska tillvägagångssätt. Genom denna framställning betonas betydelsen av insikter och avvikelser i hanteringen av miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö, samt påvisas generella brister i Sveriges miljöpolitiska arbete. Detta lägger en robust grund för att diskutera hur miljömålsarbetet kan utvecklas.

6.1 Vilka miljöanalyser, inklusive fortlöpande miljöanalyser genomförs?

Resultaten från den första intervjufrågan, vilken lyder: *“Kan ni beskriva vilka miljöanalyser, inklusive fortlöpande miljöanalyser som genomförs inom ramen för miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö inom er organisation?”* presenteras nedan som en tabell.

Organisation	Indirekta beröringspunkter	Direkta beröringspunkter
Trafikverket	Integrerar miljö kvalitetsmålet indirekt i miljöstrategier med fokus på grön infrastruktur, emissioner och buller. Fokus är på andra miljöfrågor. Målresultaten är inte tydligt redovisade i miljörapporter.	Inga.
Skogsstyrelsen	Engagerar sig i friluftsliv och skogsskötsel relaterat till målet, utan explicit eller systematisk uppföljning.	Inga.
Riksantikvarieämbetet	Stödjer kommunernas planeringsarbete inom kulturmiljöområdet och bidrar med hjälp till andra myndigheter.	Inga.
Folkhälsomyndigheten	Regelbundna uppföljningar av miljörelaterad hälsa som indirekt relaterar till flera miljö kvalitetsmål. Berör God bebyggd miljö via närhet till grönområden och bullerstörningar.	Inga.
Länsstyrelsen Kronoberg	Ingen information.	Systematisk uppföljning av miljö kvalitetsmålen genom indikatorer som bostäder i kollektivtrafiknära läge och skyddad natur.
Boverket	Inga fortlöpande miljöanalyser. Har utmaning med att följa upp målet på nationell nivå. Miljömålsarbetet är nedprioriterat, men Boverket ger ändå vägledning.	Följer upp enligt förordningen för Boverket, men stöter på svårigheter med att genomföra detaljerade analyser på grund av resursbrist.

Tabell 2. Olika organisationers engagemang i miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö, fokus miljöanalyser.

Svaren från organisationerna indikerar att de genomför väldigt få eller inga fortlöpande miljöanalyser. De flesta organisationerna är tydliga med att de endast indirekt interagerar med miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö i stället för att arbeta i direkt syfte att uppnå målet. Boverket lyfter att de genomför analyser av indikatorer som berör God bebyggd miljö, som

utsläpp och miljöpåverkan från bygg- och fastighetssektorn. Men att de inte genomför några fortlöpande miljöanalyser då arbetet är nedprioriterat.

Länsstyrelsen Kronoberg berättar att de systematiskt och kontinuerligt följer upp miljökvalitetsmålen men att de inte direkt genomför fortlöpande miljöanalyser. De flesta organisationer har endast indirekta kopplingar till målet. Tydliga teman som gemensamt syns för organisationerna är brist på resurser och tydliga prioriteringar vilket begränsar organisationernas förmåga att utföra fortlöpande och detaljerade miljöanalyser. Svaren pekar på att även om flera av organisationerna har beröringspunkter med miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö, så är deras bidrag ofta indirekta och hindras ofta av att det är ett nedprioriterat arbete.

6.2 Vilka verktyg och metoder användas?

I detta avsnitt presenteras resultaten från den andra intervjufrågan som utforskade vilka verktyg och metoder som organisationerna använder för att följa upp miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. Frågan lyder: *“Vilka verktyg och metoder använder ni för att följa upp era mål relaterade till miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö?”*.

Tabellen nedan ger en översikt över de olika organisationernas svar i relation till frågan om vilka verktyg och metoder som används. Tabellen sammanställer de viktigaste verktygen och metoderna som används av olika organisationer i deras uppföljning av miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö och ger även insikt i några av de utmaningar och specifika aspekter som dessa organisationer hanterar.

Organisation	Verktyg och metoder för uppföljning	Övrig information
Trafikverket	Använder ett datasystem för att registrera miljöföreteelser. Kvalitativa och kvantitativa data samlas in.	Svårigheter med att aggregera en sammanfattad bild av landskapets hälsa i relation till infrastruktur. Långvarig osäkerhet inom organisationen kring metodik.
Skogsstyrelsen	Använder data från SCB för att analysera tillgång och potentialer av grönytor, samt deras placering i förhållande till tätorten.	Analysen är ofta platspecifik och genererar lokal kunskap. Svårigheter att skapa generell kunskap utifrån de analyserna.
Riksantikvarieämbetet	Följer inte upp God bebyggd miljö direkt, men stödjer Boverket med underlag som bebyggelseregistret och andra insatser för kulturhistoriska värden.	Använder befintliga rapporter och kunskapsunderlag för att stödja Boverkets uppföljning av kulturvärden i bebyggd miljö.
Folkhälsomyndigheten	Använder enkäter som huvudverktyg och arbetar med fokusgrupper för att säkerställa representativa data. Genomför även GIS-analyser baserade på enkätdata.	Bekymmer med sjunkande svarsfrekvens för enkäterna. Samverkan för att tillgängliggöra data från olika myndigheter.
Länsstyrelsen Kronoberg	Utgår från miljömålsenkäten, kommunikation med kommuner och nätverk med miljösamordnare. Fokus på teman som barnperspektiv och tätortsnära grönstruktur.	Ingår i åtgärdsprogrammet Tema Livsmiljö, vilket inkluderar punkter från miljömålets preciseringar, exempelvis åtgärder mot buller.
Boverket	Inga särskilda metoder eller verktyg. Använder Naturvårdsverkets anvisningar för uppföljning men har svårigheter med miljökonsekvensanalyser på grund av brist på kompetens.	Ofta beroende av analyser utförda av andra myndigheter. Behov av förbättrad metodik och verktyg för uppföljning.

Tabell 3. Olika organisationers engagemang i miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö, fokus metoder.

Organisationernas svar visar att det finns ett behov av tydligare styrning och samordning. Organisationerna uttrycker även ett behov av att förbättra sina verktyg och metoder för datainsamling och analys för att mer effektivt kunna följa upp miljömålsarbetet. Vilket innebär

att det behövs en ökad tilldelning av resurser utsatta uppföljning av miljöarbetet men även för genomförandet av nödvändiga miljöåtgärder.

Boverket nämner i sitt svar att de följer Naturvårdsverkets anvisningar och hänvisar då till den årliga uppföljningen av miljö kvalitetsmålen. De noterar dock att denna uppföljning är begränsad i sin omfattning av miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö, då miljö kvalitetsmålet omfattar tio olika preciseringar, vilka ska redovisas på mellan tio och femton sidor. Enligt Boverket leder detta begränsade antal sidor till att uppföljningsarbete inte uppnår önskad kvalitet. De nämner även att uppföljningsrapporteringen främst är en genomgång av de satsningar och styrmedel som implementerats under året och inte är gjord för att visa fortlöpande miljöanalyser.

6.2.1 Vilka åtgärder genomförs, och vilka förbättringar övervägs?

I detta avsnitt presenteras resultat från fem följdfrågor gällande den andra intervjufrågan vilken utforskade vilka verktyg och metoder som används för att följa upp miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Följdfrågorna berörde vilka åtgärder som genomförs för att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö samt vilka förbättringar de överväger för att utveckla sitt arbete inom miljö kvalitetsmålet. Se bilaga 2 för beskrivning av följdfrågorna.

Tabellen sammanställer viktiga aspekter kring tidigare och nuvarande åtgärder relaterade till God bebyggd miljö samt deras konsekvenser för de olika organisationernas arbete. Vilket ger en översikt över hur varje organisation hanterar utmaningar kopplade till avslutade åtgärder och hur detta påverkar deras förmåga att fortsätta med effektiva miljöanalyser.

Organisation	Åtgärder som genomförs	Övervägda framtida förbättringar
Trafikverket	Fokuserar på att bevara biologisk mångfald och ekologisk funktion längs vägar och järnvägar.	Vill förbättra metodik för att identifiera och genomföra kulturmiljöstärkande åtgärder i landskapsarbetet. Behov av bättre indikatorer för miljöpåverkan och hur man främjar kulturvärden.
Skogsstyrelsen	Engagerade i kunskapsspridning och samverkan kring skogens sociala värden och friluftsliv.	Behöver definiera och kartera höga sociala värden i skogar, samt förbättra samverkan och kunskapsstöd. Utmaningar med

		att fastställa och kommunicera dessa värden.
Riksantikvarieämbetet	Stöder Boverket med kunskapsunderlag för kulturmiljö inom ramen för PBL-kunskapsbanken genom webinarier och rapporter till länsstyrelser och kommuner.	Behov av fortsatt stöd och uppföljning inom kulturmiljöområdet.
Folkhälsomyndigheten	Genomför rapporter och åtgärdsförslag inom miljörelaterad hälsa. Fokuserar på att öka samverkan och tillgängliggöra data från miljöhälsoenkäten.	Effektivare rapportering och kommunikation av resultaten från miljöhälsoenkäten för att bättre stödja uppföljning av miljökvalitetsmålen.
Länsstyrelsen Kronoberg	Huvudsakligen årliga rapporter inom barnperspektiv, friluftsliv, klimat och landsbygd.	Behov av ökade resurser för att utföra mer omfattande och regelbundna uppföljningar av miljömålsarbetet.
Boverket	Genomför ett projekt inom cirkulär ekonomi i byggandet, utveckling av vägledning och samordning av miljömålsrelaterade data.	Behov av att utveckla och synka interna arbetsprocesser för att förbättra indikatorerna och datorhanteringen. Fokus på att få resurser för att uppdatera preciseringar inom God bebyggd miljö.

Tabell 4. Olika organisationers engagemang i miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö, fokus genomförda åtgärder.

Svaren från organisationerna visar att organisationerna genomför olika åtgärder som på olika sätt adresserar de komplexa utmaningar som finns inom miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. Länsstyrelsen Kronoberg, Folkhälsomyndigheten och Skogsstyrelsen engagerar sig i kunskapspridning på olika sätt medan exempelvis Trafikverkets insatser är punktinsatser som fokuserar på att bevara biologisk mångfald och ekologiska funktioner.

Trots att organisationerna utgår utifrån olika utmaningar och genomför olika åtgärder har de flesta av organisationerna identifierat ett tydligt behov av ökade resurser och bättre kunskapsunderlag för att förbättra miljömålsarbete. Det framgår även ett genomgående behov av att förtydliga datainsamlingsprocesser men även tillgängliggörande av tydliga data. Där både Folkhälsomyndigheten och Boverket ser ett behov av att modernisera och effektivisera insamlingsprocesser.

6.3 Vilka utmaningar eller hinder finns?

I detta kapitel utforskas de hinder och utmaningar som olika organisationer står inför sitt arbete med att implementera åtgärder för att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö utifrån frågan: *“Vilka utmaningar eller hinder står ni inför när det gäller att implementera åtgärder för att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö? Både gällande miljöanalyser och fortlöpande miljöanalyser”*.

De samlade svaren presenteras nedan i en tabell. Tabellen ger en samlad översikt över de olika utmaningar som dessa organisationer upplever i sitt arbete med miljö kvalitetsmålet, tabellen visar även att flera av organisationerna inte tydligt arbetar med frågan och valde därför att inte svara.

Organisation	Utmaningar och hinder
Trafikverket	Inget svar. Jobbar inte tydligt med miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.
Skogsstyrelsen	Inget svar. Jobbar inte tydligt med miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.
Riksantikvarieämbetet	Brist på nationell översikts- och inrapporteringssystem hindrar effektiv uppföljning. Samt att de inte direkt arbetar med genomförandet av miljöanalyser.
Folkhälsomyndigheten	Inget svar. Jobbar inte tydligt med miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.
Länsstyrelsen Kronoberg	Begränsade resurser och nedskärningar i personal har minskat kapacitet att agera proaktivt och kontinuerligt med miljö kvalitetsmålen. Centraliseringen av rapporteringen har minskat möjligheten att fokusera på lokala möjligheter inom God bebyggd miljö.
Boverket	Utmaning att lyckas utöver punktinsatser som regeringsuppdrag. Svårt att upprätthålla engagemang och uppföljning utan specifika regeringsuppdrag. Trendberoende prioriteringar påverkar vilka miljöfrågor som får uppmärksamhet och resurser.

Tabell 5. Olika organisationers engagemang i miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö, fokus utmaningar och hinder.

Organisationerna som arbetar med frågan svarar att det finns en brist på engagemang och ansvarsfördelning bland de större aktörerna inom miljömålsarbetet. Vilket kan leda till att vissa miljömål inte ges den uppmärksamhet som de kräver. Det finns även brister i nationella system för uppföljning och rapportering, vilket hindrar effektiviteten av miljöarbetet. Resursbristen återkommer som problem, både gällande ekonomi och personal, där det framgår ett behov av ökade investeringar och tydligare fördelning av resurser för miljöarbetet. Myndigheterna lyfter även att de är beroende av tydliga och specifika regeringsuppdrag för att kunna prioritera och engagera sig i miljömålen och utan dessa uppdrag så tenderar myndigheterna att fokusera på områden där styrningen är tydligare.

6.4 Vilka aktörer bör bära ansvaret?

Detta avsnitt fokuserar på de olika organisationernas synpunkter angående ansvarsfördelningen för att driva och uppnå miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. Frågan som ställdes lyder: *“Vilka aktörer anser ni bör bära huvudansvaret för målet?”*.

Tabellen nedan presenterar organisationernas åsikter om vem som bör bära huvudansvaret. Synen på vem som bör bara ha huvudansvaret varierar mellan organisationer, vilket speglar deras olika roller och funktioner i miljöarbetet.

Organisation	Huvudaktör
Trafikverket	Huvudansvaret bör vara hos Boverket, men länsstyrelser och kommuner har viktiga roller att spela. Där alla myndigheter också har en roll, även Trafikverket.
Skogsstyrelsen	Kommunerna har huvudansvaret då de är närmast medborgare och påverkar deras vardag direkt. Dock betonas behovet av statliga stöd och samordning för att ge en enhetlig statlig riktning för att förbättra samverkan mellan statliga myndigheter och kommuner.
Riksantikvarieämbetet	Kommunerna är huvudaktörer i frågan.
Folkhälsomyndigheten	Huvudansvaret är hos Boverket, men många aktörer bidrar till att målet uppnås.
Länsstyrelsen Kronoberg	Ansvar bör delas mellan staten, regioner och kommuner via ett gemensamt och enhetligt långsiktigt planeringsperspektiv. Inga aktörer ska ses som mer viktiga än andra, dock är nationella

	direktiv nödvändiga för att styra lokala och regionala insatser.
Boverket	Ansvaret bör vara hos regeringen, där de bör vara tydliga med sina prioriteringar för att underlätta för övriga aktörer. Boverket påpekar att de arbetar för att främja målet inom sitt verksamhetsområde men målet är komplext och omfattande och hanteras således av flera aktörer. Boverket framhäver problematiken med brist på tydliga prioriteringar och nationell planering för markanvändning som en stor utmaning.

Tabell 6. Olika organisationers engagemang i miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö, identifiering av huvudaktör.

Organisationernas svar indikerar att det finns en gemensam uppfattning om att miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö är komplext och kräver samverkan mellan flera olika aktörer på olika nivåer i samhället, från nationell till lokal nivå. Ett återkommande tema inom svaren är att flera av de intervjuade organisationerna pekar ut Boverket som huvudaktör, dock pekar Boverket ut regeringens roll och att de behöver tydliga riktlinjer från regeringen. Där nationella direktiv är nödvändiga för att styra och samordna miljöarbetet. Likaså pekar Länsstyrelsen Kronoberg på att det behövs tydligare riktlinjer från regeringen.

Samtidigt pekar myndigheter som Folkhälsomyndigheten och Trafikverket på att många aktörer bidrar till målet, men att det fortfarande behövs en bättre samordning för att effektivisera arbetet. Vilket indikerar en efterfrågan på tydligare styrning och samordning från regeringen för att säkerställa att alla nivåer av myndigheter kan bidra effektivt till miljömålsarbetet.

6.5 Behovet av ökad kunskap

Detta avsnitt handlar om behovet av ökad kunskap för att stödja organisationernas arbete för att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö och utgår utifrån frågan: *“Hur ser ni på behovet av ökad kunskap för att stödja ert arbete med att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö? Finns det särskilda områden där ni upplever att det behövs ytterligare stöd eller resurser?”*.

Tabellen nedan visar organisationernas behov när det gäller stöd för att effektivt kunna genomföra och följa upp miljömålsarbetet. Varje organisation, förutom Trafikverket, pekar på

specifika brister i sin nuvarande kapacitet eller kunskap som behöver åtgärdas för att förbättra deras bidrag till miljö kvalitetsmålen.

Organisation	Identifierat behov
Trafikverket	Anser att de har all nödvändig kompetens och ser inte ett behov av ytterligare stöd, men påpekar att tydliga direktiv och regeringsuppdrag är avgörande för miljömålsarbetet.
Skogsstyrelsen	Anser att det finns ett behov av forskningsbaserad kunskap för att stärka uppföljningsprocesser och skapa en sammanhängande nationell bild av friluftslivet och hur det påverkar miljö kvalitetsmålen. Eventuellt skulle en institution som SLU kunna centralisera och strukturera miljödatainsamlingen och analyserna.
Riksantikvarieämbetet	Anser att det finns en brist på kompetens inom kommuner för att hantera kulturvärden i bygglovsprocesser samt att det behövs kunskapsstöd för kategorisering av bebyggelse.
Folkhälsomyndigheten	Påpekar att det sker en minskning av resurser vilket påverkar deras kapacitet att engagera sig i miljömålsuppföljningen och efterlyser därför en samordningsroll från Boverket för att integrera flera perspektiv och datakällor i analysprocesserna.
Länsstyrelsen Kronoberg	Anser att det behövs en större enhetlighet i kunskapsnivåer mellan kommuner och bättre kommunikation om vad kommunerna behöver för stöd för att effektivt kunna använda planeringsunderlag. Framhäver ett behov av kontinuerlig kunskapsuppbyggnad och resurstilldelning för att kunna upprätthålla en konstant nivå av engagemang och uppföljning av miljö kvalitetsmålen.
Boverket	Anser att det finns ett behov av förbättrad kunskap om effektanalyser och en strukturerad ansats för att hantera komplexa miljöfrågor. Diskuterar även svårigheten med att koppla satsningar till konkreta förändringar i miljön, särskilt med hänvisning till grönytor och förtätningsprojekt. Framhäver även problemet med otillräcklig kapacitet för att följa upp och analysera effekt av miljö satsningar.

Tabell 7. Olika organisationers engagemang i miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö, fokus identifierade behov.

Många av svaren understryker vikten av tydliga regeringsuppdrag och politiska direktiv som avgörande för att styra och prioritera deras arbete med miljömålen. Det finns även ett genomgående tema av behov av ökad kunskap och utökade resurser för att hantera olika aspekter av miljöarbetet, som datahantering och effektanalyser. Några av myndigheterna, som Skogsstyrelsen och Folkhälsomyndigheten, ser fördelar i att centralisera vissa funktioner eller ha en starkare samordnande roll för vissa statliga myndigheter för att effektivisera miljömålsarbetet. Och återigen kommer ökad kommunikation och samverkan upp som ett behov mellan taktisk och praktisk nivå, särskilt i syfte att tillgängliggöra resurser och kunskap.

6.6 Möjligheter till kunskaps- och erfarenhetsutbyte?

I detta avsnitt presenteras organisationernas svar på frågan: *“Hur ser ni på möjligheten till kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan olika aktörer inom den offentliga sektorn när det gäller att främja utvecklingen mot miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö? Vilka utmaningar och framgångsfaktorer finns det för att säkerställa effektiv samverkan och kunskapsdelning?”* med följdfrågan: *“Känner ni till någon som genomfört ett gott arbete inom fortlöpande miljöanalyser?”*.

Tabellen nedan ger en överblick över de olika organisationernas syn på kunskaps- och erfarenhetsutbyte inom miljömålsarbetet, specifikt relaterat till miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. Den beskriver även vilka utmaningar de upplever och vad de anser vara framgångsfaktorer för effektiv samverkan, samt lyfts exempel på fortlöpande miljöanalyser där sådana finns.

Organisation	Syn på kunskapsutbyte	Utmaningar	Framgångsfaktorer	Goda exempel på fortlöpande miljöanalyser
Trafikverket	Anser att de redan har tillräckligt med forum för myndighetssamverkan och ser inte ett behov av ökat utbyte.	Styrningen från regeringen avgör vilka områden som samverkas inom.	Tydliga regeringsuppdrag skapar organiserade myndighetssamverkansgrupperingar.	Inget exempel.
Skogsstyrelsen	Ser goda förutsättningar för samverkan men det finns ett behov	Otillräcklig samordning, behövs mer för regioner och	Regelbundna möten och tydliga uppdrag.	Inget exempel.

	av starkare ledarskap i form av en samordnare.	kommuner.		
Riksantikvarieämbetet	Framhäver behovet av en nationell planering.	Brist på resurser och otydliga regleringar från politisk nivå.	Tydliga regeringsuppdrag.	Inget exempel.
Folkhälsomyndigheten	Ser möjligheter för ökad samverkan men upplever att det finns en utmaning att hålla koll på vad som är relevant.	Olika arbetssätt mellan myndigheterna är ett hinder.	Ökad samordning och kompromissvillighet mellan myndigheterna.	Boverkets uppföljning av skolgårdens fria ytor, dock sker uppföljningen bara sporadiskt.
Länsstyrelsen Kronoberg	Betonar vikten av dialog mellan länsstyrelser och kommunernas planerare.	Svårigheter att hantera stora datamängder och att identifiera kommuners faktiska behov.	Kontinuerliga möten och öppen kommunikation mellan länsstyrelser och kommuner.	Inget exempel.
Boverket	Betonar att resurser och tydliga uppdrag är avgörande för miljömålsarbetet.	Begränsad kapacitet att engagera sig i samverkansprojekt på grund av resursbrist.	Tydliga regeringsuppdrag som specificerar samarbetsbehov.	Inget exempel. Betonar dock att Skogsstyrelsen genomför ett bra arbete.

Tabell 8. Olika organisationers engagemang i miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö, fokus kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

Många av organisationernas svar understryker vikten av tydliga regeringsuppdrag som en kritisk faktor för att initiera och underhålla effektiv samverkan och för att styra vilka områden som ska prioriteras. Återigen tas resursbristen upp och hur den begränsar organisationernas kapacitet att engagera sig i miljömålsarbetet. Likaså tas behovet av starkare ledarskap upp igen, där det förtydligas att det är viktigt att inkludera regionala och kommunala aktörer för att skapa en mer enhetlig ansats i miljömålsarbetet. Det lyfts även att det är viktigt att ha kontinuerliga möten med öppen kommunikation på alla nivåer för att förstå och hantera lokala och regionala behov.

Det syns även ett tydligt tema i att flera av organisationerna inte kan identifiera goda exempel på fortlöpande miljöanalyser. Vilket belyser att flera av organisationerna inte bara inte

genomför fortlöpande miljöanalyser, de har även svårt att identifiera andra organisationer som genomför fortlöpande miljöanalyser.

6.7 Framtida behov av stöd

I detta avsnitt presenteras organisationernas svar på frågan: *“Vilka framtida behov ser ni för att stödja ert arbete med fortlöpande miljöanalyser relaterat till miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö? Vilka förbättringar eller insatser behövs för att gynna ert arbete?”*.

I tabellen nedan visas de intervjuade organisationernas identifierade behov och de insatser som de anser nödvändiga för att stödja deras arbete med fortlöpande miljöanalyser relaterade till miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Varje organisation lyfter fram sina specifika behov samt de åtgärder de anser krävs för att förbättra situationen.

Organisation	Identifierade behov	Insatser som behövs
Trafikverket	Inget svar på frågan.	Inget svar på frågan.
Skogsstyrelsen	Behöver mer resurser och stöd från statistik och forskning för att kunna genomföra analyser där datan hanteras ansvarsfullt.	Skapa strukturer och ramverk för att standardisera datainsamling och analyser med tydliga ansvarsområden för uppföljning.
Riksantikvarieämbetet	Ser ett behov av att modernisera och förvalta system som minskar beroendet av självrapportering.	Utveckla och implementera robusta informationsinsamlingssystem som inte är beroende av självrapportering.
Folkhälsomyndigheten	Ser ett behov av förtydligandet av vikten av resurser för uppföljning samt ett behov av att data tillgängliggörs för att bättre kunna koppla resultat till nya åtgärdsförslag.	Säkerställandet av finansiering för regelbunden uppföljning. Förbättra system för datahantering och tillgänglighet så att datan kan användas för att styra åtgärdsförslag.
Länsstyrelsen Kronoberg	Ser ett behov av ökade resurser för uppföljningen av miljö kvalitetsmålen för att bättre förstå effekterna av genomförda insatser och vad som faktiskt sker i verkligheten.	Förbättra övervaknings- och utvärderingssystem för att fånga upp resultat och effekter av miljöinsatser. Ge goda exempel av arbeten för miljö kvalitetsmålet God bebyggd som kan vägleda framtida projekt
Boverket	Behöver prioritering av resurser	Stärka interna processer för

	och utveckling av kunskap om effektanalys samt förbättrad koppling till forskning och regional nivå. Upplever också en brist på analys av kommunernas arbete med miljömålen.	effektanalys och kopplingar till aktuell forskning. Utveckla och genomföra en mer strukturerad samverkan med länsstyrelserna för att dra nytta av deras kunskap och erfarenhet. Förbättra informationsflödet mellan statliga nivåer och kommunerna för att effektivisera uppföljningen av miljömålen.
--	--	---

Tabell 9. Olika organisationers engagemang i miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö, fokus behov av stöd.

Återigen återkommer resurs- och kunskapsbehov som ett tydligt tema där det finns ett behov av ökade resurser, både i termer av finansiering och mänskliga resurser. Det lyfts även ett behov av att utveckla och tillämpa mer effektiva metoder och tekniker inom miljöanalyser. Flera organisationer efterlyser bättre strukturer för datainsamling och analys, en form av standardisering mellan olika aktörer för att säkerställa att det tas fram användbara data. Återigen återkommer även samverkan- och kunskapsdelningsperspektiv, där man eftersöker ett utökat samarbete mellan den statliga och regionala nivån för att optimera användningen av resurser och kunskaper.

Både Boverket och Skogsstyrelsen belyser att det behövs en stärkt koppling till forskningen inom ämnet. Där Skogsstyrelsen vill se stöd för datainsamling på ett centraliserat sätt med någon som tydligt ansvarar för datan. Boverket framhäver att de har för svaga länkar till forskning och att det skulle behöva kartläggas hur behoven kan förtydligas och vad det finns för behov.

6.8 Vilka aktörer behövs?

I detta avsnitt presenteras organisationernas svar på frågan: “Vilka aktörer tänker ni är mest lämpliga för att bidra till fortlöpande miljöanalyser?”. Tabellen nedan visar vilka aktörer som organisationerna anser är mest lämpade att bidra till fortlöpande miljöanalyser.

Organisation	Identifierade aktörer för fortlöpande miljöanalyser
Trafikverket	Anger sig själva som en ekonomiskt tung aktör med förmåga att driva stora miljöprojekt. Viktigt att de

	samverkar med andra myndigheter, där myndigheterna behöver ställa krav på varandra, då det idag finns en kultur av försiktighet.
Skogsstyrelsen	Framhäver behovet av politiska prioriteringar och resurser för området, då det faller mellan stolarna. Framhäver även möjligheten av att inrätta ett nationellt kunskapscenter eller en kunskapsnod för att samordna och följa upp miljöinsatser.
Riksantikvarieämbetet	Föreslår att institutioner bör driva och förvalta datainsamling långsiktigt, exempelvis Naturvårdsverket och SLU, för att säkerställa kontinuitet i miljömålsarbetet.
Folkhälsomyndigheten	Betonar vikten av samverkan mellan myndigheter och akademien för att samla in och analysera relevant data. Diskuterar behovet av att inkludera lokala och regionala perspektiv i uppföljningsprocessen för att säkerställa att miljömålsarbetet tar hänsyn till geografiska och politiska förutsättningar.
Länsstyrelsen Kronoberg	Anser att miljömålsmyndigheterna är de centrala aktörerna i arbetet med miljömålen. Framhäver att det finns ett behov av förbättrad samverkan med länsstyrelserna för att hitta arbetsmetoder som effektivt kan tillämpas på regional nivå.
Boverket	Anser att regeringen har det yttersta huvudansvaret.

Tabell 10. Olika organisationers engagemang i miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö, fokus viktiga aktörer i miljömålsarbetet för genomförande av fortlöpande miljöanalyser.

De intervjuade organisationerna lägger stor vikt vid att understryka att samverkan mellan myndigheter och institutioner behövs för att hantera komplexiteten i arbetet med miljö kvalitetsmålen och att det behövs en tydligare koordination och resurstilldelning för att stärka dessa insatser. Återigen återkommer vikten av förbättrad samverkan mellan taktisk och praktisk nivå som ett centralt tema. Där flera av organisationerna betonar ett behov av tydliga politiska prioriteringar och resurser för att effektivisera både miljöarbetet och hur man följer upp det.

Det identifieras även att det behövs ett stöd från lärosäten för datahanteringen, där institutioner som SLU och Naturvårdsverket föreslås spela en roll i datainsamling och förvaltning av data för att säkerställa långsiktig kontinuitet i miljöanalysarbetet. Där man bör inkludera lokala och regionala förhållanden med öppen kommunikation och flexibilitet i datadelning och analysmetoder.

6.9 Trender inom respondenternas svar

I detta avsnitt presenteras generella trender inom organisationernas svar på intervjufrågorna, vilket behov organisationerna ser från SLU samt vilka av miljö kvalitetsmålets God bebyggd miljö s tio preciseringar som nämns inom det sammanställda materialet från intervjuerna. Avsnittet syftar till att klargöra hur de presenterade trenderna relaterar till uppsatsens tre centrala frågeställningar.

Det är viktigt att betona att den insamlade datan inte ger en heltäckande överblick över alla länsstyrelser och myndigheters arbete, utan snarare ger en inblick i de erfarenheter och uppfattningar som finns hos de specifika organisationer som deltog i studien. Dessa insikter kan dock ge indikationer på generella trender och utmaningar inom länsstyrelser och myndigheters arbete med miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.

För att ge en översikt och underlätta förståelsen av de centrala utmaningarna delas de övergripande trenderna inom svaren in i fem separata delkapitel. Varje delkapitel fokuserar på en specifik trend och ger en överblick över de specifika utmaningarna som identifierats.

6.9.1 Trend 1: Brister inom arbetet för fortlöpande miljöanalyser

Flera av de intervjuade organisationerna uppvisar brister i genomförandet av fortlöpande miljöanalyser. Majoriteten av de intervjuade organisationerna utför inte några fortlöpande miljöanalyser och är dessutom inte heller medvetna om framstående exempel på sådana analyser. Denna observation är särskilt relevant i relation till den första frågeställningen, då den belyser att det inte är många fortlöpande miljöanalyser som genomförs samt att det inte finns en tydlig aktör som bär ansvaret för genomförandet av fortlöpande miljöanalyser.

6.9.2 Trend 2: Behov av tydliga direktiv och samordnade prioriteringar

Den andra trenden visar på en utbredd brist på samordning och tydliga direktiv från regeringen, vilket begränsar de statliga myndigheternas förmåga att utföra detaljerade och effektiva miljöanalyser. Flera av de deltagande organisationerna understryker behovet av klarare politiska direktiv och styrningar för att förstärka och fokusera miljömålsarbetet. Det påpekas att utan specificerade och riktade regeringsuppdrag tenderar myndigheterna att omdirigera sin uppmärksamhet mot andra uppdrag som är tydligt definierade med konkreta slutdatum.

Det finns därför ett starkt önskemål om tydliga regeringsuppdrag och politiska direktiv som inte bara styr, utan också prioriterar miljömålsarbetet. För att säkerställa en sammanhängande och enhetlig strategi efterlyses också ett större inkluderande av regionala och kommunala aktörer.

Denna trend relaterar direkt både till den andra och den tredje frågeställningen, då det tydligt finns ett behov av tydlig vägledning i form av tydliga direktiv och samordnade prioriteringar. Dessutom visar trenden att de involverade organisationernas intressen och perspektiv i stor utsträckning formas av de regeringsuppdrag de arbetar utefter, vilket begränsar deras autonomi och förmåga att påverka miljömålsarbetet utifrån egna initiativ.

6.9.3 Trend 3: Behov av utökad samverkan

Den tredje trenden visar på ett uttalat behov av förstärkt samverkan och förbättrad koordination mellan den taktiska och den praktiska nivån inom miljömålsarbetet. Detta för att hantera de komplexa frågorna relaterade till miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö samt för att effektivisera användningen av resurser och dela kunskaper på nationell, regional och kommunal nivå. Även vikten av samverkan och koordinering mellan statliga myndigheter och institutioner betonas för att hantera komplexiteten i arbetet med miljö kvalitetsmålen. Där organisationerna önskar kontinuerliga möten med öppen kommunikation på alla nivåer för att förstå och hantera lokala och regionala behov.

Denna trend kopplar direkt till både den andra och den tredje frågeställningen, där en utökad samverkan efterfrågas för att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Denna efterfråga indikerar att de olika miljömålsaktörernas perspektiv och intressen är svåra att relatera till God bebyggd miljö då målet är omfattande med komplexa frågor. Således efterfrågar organisationerna en förstärkt samverkan för att klargöra och effektivisera miljömålsarbetet mellan den taktiska och praktiska nivån.

6.9.4 Trend 4: Behov av ytterligare resurser

Den fjärde trenden som identifierats i studien belyser en genomgripande brist på resurser, både finansiellt och kunskapsmässigt, hos samtliga organisationer. Respondenterna efterlyser ökade investeringar samt en tydligare fördelning av resurser för miljöarbetet. Det framhålls även ett behov av ytterligare resurser för att effektivt kunna hantera datahantering och effektanalyser.

Således är trenden tydlig i relation till uppsatsens andra frågeställning och illustrerar att det finns ett uttalat behov av ökade finansiella- och kunskapsmässiga resurser för att stödja arbetet för att uppnå miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö.

6.9.5 Trend 5: Behov förbättrade verktyg och metoder

Den femte trenden indikerar ett behov av att utveckla och förbättra verktyg och metoder för datainsamling och analyser. Flera organisationer efterlyser en standardisering av datainsamlingen via en förstärkt stödstruktur från akademiska institutioner för att säkerställa en kontinuitet i miljöanalyserarbetet. Där SLU och Naturvårdsverket lyfts som centrala aktörer med framträdande roller för att standardisera datainsamlingen och förvaltning av data för att på så sätt säkerställa en långsiktig kontinuitet i miljöanalyserarbetet. Denna trend är särskilt relevant i relation till uppsatsens andra frågeställning, då en enhetlig förbättring av datainsamlingsverktyg och metoder efterfrågas av samtliga intervjuade organisationer.

6.9.6 Utveckling av strukturer för fortlöpande miljöanalyser

I detta kapitel sammanställs organisationernas uttalade behov av förbättrade strukturer för fortlöpande miljöanalyser och miljöövervakning. De intervjuade organisationerna har betonat vikten av ökad samverkan med akademiska institutioner, där SLU särskilt identifierats som en central aktör. Detta kapitel kommer således att sammanställa organisationernas uttryckta behov av förbättrade strukturer för fortlöpande miljöanalysovervakning och hur SLU relaterar till detta.

Boverket anser att de idag upplever svagheter i sina kopplingar till den akademiska forskningen och uttrycker ett behov av att förbättra samordningen av sitt arbete genom att integrera fler insikter från forskningen. I detta sammanhang efterfrågar myndigheten en kartläggning för att tydligare kunna definiera och kommunicera sina behov samt för att få en översikt över vilka behov det finns inom arbetet med miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö.

Vidare betonade Boverket att när det gäller miljöfrågor så grundas de inte enbart på lagstiftning, utan också utifrån vad vetenskapen säger är bra för människans hälsa och välmående. En utmaning som Boverket identifierar är bristen på inblick i den forskning som genomförs via de olika lärosätena, där det kan finnas en stor variation mellan forskningsämnen som fortfarande relaterar till miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. Vilket leder till att

myndigheten inte fullt ut kan utnyttja den potential som forskningen erbjuder, då det råder oklarheter kring vad som faktiskt forskas på inom de olika akademiska institutionerna.

Även Folkhälsomyndigheten påpekar att det behövs en ökad samverkan mellan myndigheter och forskning för att kunna ha en relevant uppföljning gällande utvecklingen inom miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.

Riksantikvarieämbetet lyfte institutionernas roll i miljömålsarbetet där SLU pekades ut som en aktör som både kan bedriva långsiktig datainsamling och förvaltning av data. Skogsstyrelsen efterfrågar en ny aktör inom miljömålsarbetet som är mer akademiskt riktad, som med stöd från de statliga myndigheterna kan samordna och samla kunskap inom fortlöpande miljöanalyser. Skogsstyrelsen identifierar SLU som en lämplig aktör för att leda arbetet med fortlöpande miljöanalyser. Där SLU föreslås ha ett tydligt ansvar för insamling och hantering av data från fortlöpande miljöanalyser genomförda på olika platser för att ge en aggregerad nationell bild. Detta i syfte att sammanställa statistik och data inom tillgång och kvaliteter gällande infrastruktur och det gröna relaterat till miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö men även inom de andra miljö kvalitetsmålen.

6.9.7 Nämnda miljö målspreciseringar

Inom svaren från organisationerna har endast fem av de tio preciseringarna av miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö tagits upp. Av dessa fem preciseringar behandlades fyra endast indirekt: infrastruktur, hälsa och säkerhet, natur- och grönområden samt kulturvärden i bebyggd miljö.

Trafikverket nämnde indirekt preciseringarna om infrastruktur samt hälsa och säkerhet genom att diskutera grön infrastruktur, emissioner och buller. Folkhälsomyndigheten berörde indirekt natur- och grönområden genom sin uppföljning av miljörelaterad hälsa, specifikt genom tillgång till natur- och grönområden i närhet av bebyggelse. Riksantikvarieämbetet nämnde indirekt kulturvärden i bebyggd miljö genom att påpeka att de stödjer Boverket med underlag för bebyggelseregistret, vilket är en indirekt koppling till bevarandet av kulturhistoriska värden i bebyggd miljö.

Länsstyrelsen Kronoberg utgör den enda organisationen med en direkt koppling till en av preciseringarna, då de systematiskt följer upp indikatorer som bostäder i kollektivtrafikhärläge, vilket direkt relaterar till preciseringen om kollektivtrafik, gång och cykel. De återstående fem preciseringarna nämndes inte i materialet.

7. Diskussion

I denna avslutande diskussion reflekteras det över hur det taktiska miljömålsarbetet ser ut idag, de intervjuade organisationernas uttalade behov av en nationell planering och koordinering, samt organisationernas behov av en högre grad av akademisk samverkan inom miljömålsarbetet. Vidare analyseras även den samlade betydelsen av de genomförda intervjuerna för miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. Resultatet från intervjuerna visar att de utmaningar och behov som identifierats av de intervjuade organisationerna inte är unika. I stället tyder resultaten på en konsensus kring liknande lösningar bland de intervjuade organisationerna, vilket indikerar att det finns ett tydligt behov av specifika lösningar för att underlätta det nationella miljömålsarbetet.

7.1 Organisationernas synpunkter och implikationer av dessa

I resultatkapitlet identifierades fem centrala trender rörande arbetet med miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. En av dessa trender visar att majoriteten av de intervjuade organisationerna har en brist på kännedom om fortlöpande miljöanalyser. Denna brist innefattar såväl genomförandet av fortlöpande miljöanalyser som medvetenheten om goda exempel på sådana. Denna avsaknad av genomförande och kännedom om fortlöpande miljöanalyser på taktisk nivå indikerar en signifikant brist på systematisk uppföljning och spridning av information inom miljömålsarbetet på nationell nivå. Dessa brister understryker att det troligtvis är väldigt få fortlöpande miljöanalyser som faktiskt genomförs, då om sådana analyser hade varit vanliga, skulle kunskap om dem sannolikt ha varit mer utbredd på den taktiska nivån.

En trolig förklaring till varför det är så få fortlöpande miljöanalyser som genomförs visar sig genomgående i svaren på intervjufrågorna. Det framkom tydligt under intervjuerna att miljömålsarbetet idag är nedprioriterat och att det saknas de resurser som behövs för att kunna genomföra ett fortlöpande arbete inom miljömålsarbetet. Där organisationerna lyfte behovet av utökade resurser både i form av finansiella resurser och i form av kvalificerad personal, då nedprioriteringen av miljömålsarbetet resulterat i nedskärningar av personal vilket har minskat kapaciteten att kontinuerligt följa upp miljömålsarbetet. Denna trend av nedprioriterat arbete och brist på resurser återspeglas även på den operationella nivån av miljömålsarbetet, där fokus på kostnader lett till lägre standarder inom underhållsarbetet (Persson et al., 2020).

Dessa nedskärningar i det nationella miljömålsarbetet har lett till att miljömålsarbetet nedprioriteras internt av myndigheterna till förmån för tydliga och direkta regeringsuppdrag med utsatta datum. Då myndigheterna i frånvaro av tydliga politiska direktiv och specificerade regeringsuppdrag tenderar att omdirigera sin uppmärksamhet mot de uppdrag som är tydligt definierade med konkreta slutdatum. Således efterfrågar de intervjuade organisationerna tydliga politiska direktiv och styrningar för att initiera, förstärka, fokusera och prioritera miljömålsarbetet. Specifika regeringsuppdrag och tydliga politiska direktiv är avgörande för att inte bara leda, utan även prioritera miljömålsarbetet effektivt då det under rådande omständigheter är svårt att bibehålla engagemang och genomföra uppföljningar inom miljömålsarbetet utan specifika regeringsuppdrag som direkt stödjer sådana processer.

En annan form av stöd som efterfrågas av de intervjuade organisationerna är direktiv från regeringen som främjar ökad samverkan mellan de olika nivåerna inom miljömålsarbetet. De intervjuade organisationerna tydliggör att det finns en gemensam uppfattning om att miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö är komplext och därför kräver en koordinerad samverkan mellan flera olika aktörer på olika nivåer. Organisationerna efterfrågar förbättrad samverkan mellan den taktiska nivån och den praktiska nivån via ökad samverkan med regionala och lokala perspektiv för att optimera användningen av de resurser och kunskaper som finns. Även tydliga politiska prioriteringar efterfrågas för att effektivisera hur man följer upp miljöarbetet.

Denna efterfråga speglar den forskning som presenteras av Persson et al. (2020), vilken konstaterar att sektorn för UOS är fragmenterad och att det råder ett behov av en strategisk reform för att förbättra samverkan mellan olika nivåer. På liknande sätt framhålls det av de intervjuade organisationerna att en strategisk reform är nödvändig inom ramen för miljömålsarbetet för att möjliggöra ett mer sammanhållet och effektivare arbete.

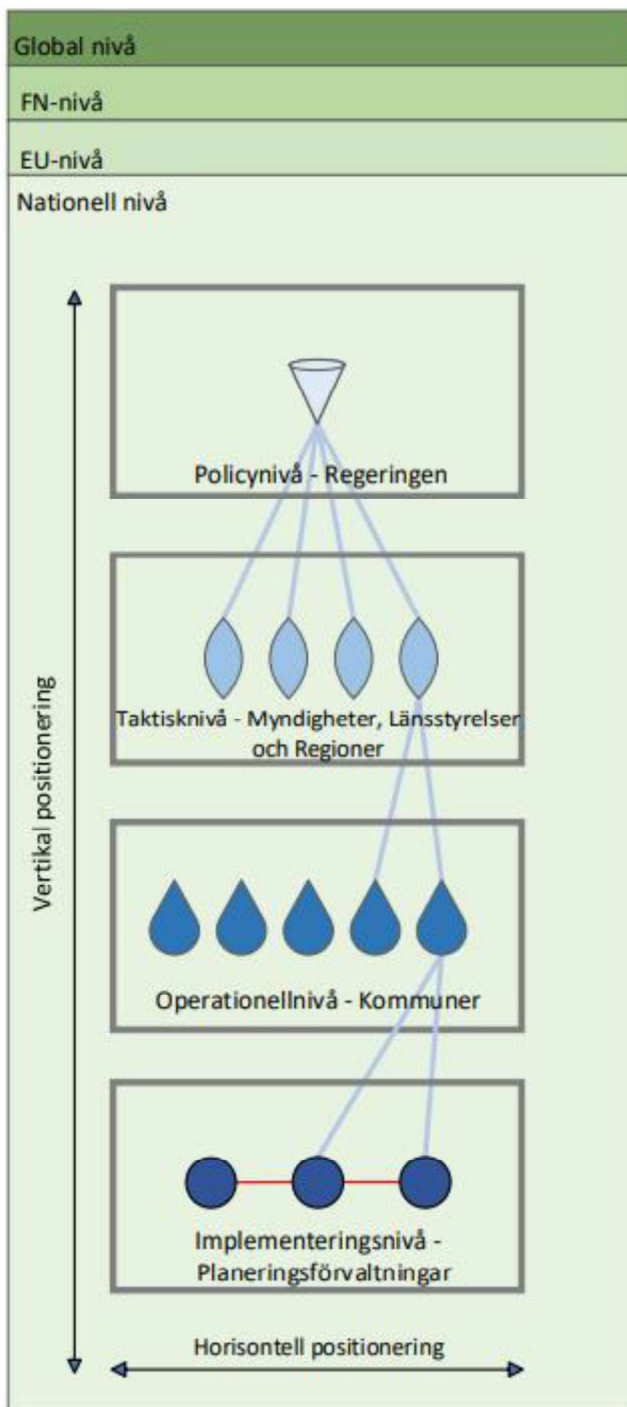
Vikten av samverkan och koordinering mellan den taktiska nivån och akademiska institutioner betonades av de intervjuade organisationerna för att hantera komplexiteten i arbetet med miljö kvalitetsmålen. Där det efterfrågas forskningsbaserad kunskap för att stärka det fortlöpande miljöarbetet, strukturera miljödatainsamlingen samt för att underlätta analysarbetet. Genom en ökad samverkan mellan myndigheter och aktuell forskning efterfrågar organisationerna en förbättrad förståelse för effekterna av pågående miljömålsinsatser. Vilket skulle innebära en utökad potential att utnyttja forskningens bidrag, samt en förbättrad

förståelse för vilken forskning som det är som genomförs. Detta återkopplar även till vad Persson et al. (2020), nämner angående sektorn för UOS. Där den precis som miljömålsarbetet beskrivs som omfattande och komplex samtidigt som den berör väldigt många aktörer. När en fråga blir omfattande och redan är komplex skapas en brist på en representativ bild av sektorn vilket gör det svårt att samla in data om dess verksamhet. Samtidigt som bristen på enhetlighet också gör sektorn något osynlig för både allmänhet och politiker på alla nivåer (Persson et al., 2020).

Denna svårighet av att skapa en representativ bild av miljömålsarbetet och av att samla in data om vad som faktiskt genomförs framhövs via organisationernas genomgående behov av att förtydliga datainsamlingsprocesser och av att tillgängliggöra tydliga data. Där man vill se en ny centraliserad akademisk aktör som standardiserar datainsamling och dataförvaltning för att säkerställa en långsiktig kontinuitet i miljöanalysarbetet.

De intervjuade organisationerna betonar starkt vikten av samverkan för att navigera i miljökvalitetsmålets komplexitet och framhåller behovet av tydligare koordination och resursallokering för att förstärka dessa initiativ. SLU identifieras specifikt som en lämplig aktör för att leda arbetet med fortlöpande miljöanalyser, där en tydlig ansvarsfördelning för datainsamling och hantering skulle kunna erbjuda en aggregerad nationell översikt. Denna samordning speglar governanceteorin, där styrning i ett flercentrerat system, där olika aktörer samarbetar frivilligt, beskrivs som essentiellt då ingen enskild aktör ensam kan lösa kollektiva problem (Jansson et al., 2020). I detta fall skulle SLU utgöra en extern aktör för att underlätta sammanställningen av statistik och data om infrastruktur och grönområden, både inom ramen för miljökvalitetsmålet "God bebyggd miljö" och andra miljömål, vilket skulle ge ökad insyn och kontroll över miljöpåverkan och miljöförvaltningen på nationell nivå.

Figur 2. visar hur miljömålsarbetet beskrivs ske på den taktiska nivån idag. Det är tydligt att samverkan mellan myndigheterna inom God bebyggd miljö är svag och att samverkan främst sker inom sakfrågor via regeringsuppdrag gällande andra frågor. Således har myndigheterna efterfrågat en tydlig miljöpolitik för att förtydliga miljömålsarbetet. Det finns alltså en brist på horisontell positionering, då det efterfrågas en ny aktör som kan koordinera arbetet, men även en nationell politik med tydliga regeringsuppdrag direkt relaterade till miljömålsarbetet.

Figur 2. Organisatorisk styrning på **nationell nivå** inom miljö kvalitetsmålsarbetet i Sverige så som de intervjuade organisationerna beskriver det idag. Röd linje indikerar stuprörseffekt medan blå linje visar koppling mellan organisationsnivåer. Figur skapad av Victor Nilsson med inspiration från Jansson & Randrup, 2020; Sunding & Randrup, 2024.

I relation till den tredje omformulerade frågan utifrån Flyvbjergs (2004) fronetiska planeringsteori, vad betyder dessa inriktningar och prioriteringar för arbetet med att uppnå miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö*, är det tydligt att berörda myndigheterna anstränger sig

för att uppnå sina mål i den mån de upplever att de har möjlighet att göra detta. Men att arbetet de genomför inte är tillräckligt, då samtliga myndigheter identifierar ett behov av att förbättra sina insatser för att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. De påvisar också att de nuvarande ansträngningarna är otillräckliga och att de är oförmögna att agera enhetligt utan tydliga regeringsuppdrag. Där en del av de intervjuade organisationerna endast indirekt arbetar med miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö, trots att det är ett omfattande mål som berör flera aspekter av miljöpolitiken.

Det nationella miljö målsarbetet för God bebyggd miljö följer det mönster som illustreras i figur 2, vilket indikerar en fragmenterad eller stuprörsorienterad struktur. Denna struktur präglas av ett visst mått av samverkan med kommuner och regioner, med det framhålls att det finns ett betydande behov av vidare utveckling inom samverkansmöjligheter. Myndigheterna uttrycker en önskan om ökade möjligheter till samverkan genom fler möten med berörda aktörer, men att det inte sker idag då de inte har tydliga regeringsuppdrag som lyfter fram detta som ett behov, och utan sådana regeringsuppdrag har dem kapacitet att genomföra sådan samverkan. Således betonas vikten av att prioritera arbetet med miljö och att tillföra ytterligare resurser för att förstärka dessa insatser. Vilket återigen stärker governanceteorin som nämner att den svenska UOS sektorn är fragmenterad och i behov av nya idéer för utveckling (Persson et al., 2020).

De intervjuade organisationerna har belyst flera dimensioner av hur arbetet med miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö kan förbättras och uttryckt en önskan om tydligare politiska direktiv. Men trots detta så drivs sällan dessa frågor vidare, då miljö målsarbetet är nedprioriterat. Myndigheterna arbetar utifrån specifika regeringsuppdrag och integrerar inte frågor som berör God bebyggd miljö på egen hand. Detta leder till att miljö målsarbetet hamnar i skymundan utan något tydligt ansvar.

Således är det tydligt att i relation till den fjärde omformulerade frågan utifrån Flyvbjergs (2004) fronetiska planeringsteori, att inriktningarna och prioriteringarna presenterade i intervjusvaren inte är önskvärda i relation till de tio preciseringarna av miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Av målets tio preciseringar, arbetas endast fem med tydligt, varav fyra av dessa endast var indirekta kopplingar som myndigheterna själva inte tydliggjorde. Detta understryker ett behov av att omformulera preciseringarna för att modernisera och tydliggöra dem. Trots att preciseringarna är tillräckligt generella för att fortfarande vara relevanta, är de baserade på vad

som ansågs vara aktuellt för 25 år sedan (Prop. 2000/01:130). Boverket har därför uttryckt ett behov av resurser för att uppdatera preciseringarna.

De olika organisationernas inriktningar påverkar även hur miljökvalitetsmålet arbetas utefter, exempelvis arbetar Folkhälsomyndigheten efter hälsorelaterade kopplingar till målet medan Skogsstyrelsen arbetar med sociala kopplingar till grönområden i målet. Dock skulle detta arbete gynnas av förtydliganden gällande ansvar, då exempelvis Trafikverket, som i hög grad arbetar med infrastruktursfrågor som berör miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö idag inte utgår utifrån det målet och dess preciseringar utan arbetar efter andra miljörelaterade mål. En mer detaljerad och myndighetsspecifik ansvarsfördelning skulle kunna förbättra effektiviteten i arbetet med miljökvalitetsmålet och öka ansvarstagandet för målet genom att ge varje myndighet ansvar för specifika preciseringar inom målet som direkt relaterar till deras verksamhetsområde.

Men för att detta ska ske behövs det en starkare och mer strukturerad styrning med tydliga politiska direktiv och regeringsuppdrag som är specifikt riktade mot miljökvalitetsmålen. En nationell planering som skapar en enhetlig och samordnad strategi som involverar alla nivåer av miljöarbetet. Ett sådant steg framåt kräver en grundlig analys och ett genomtänkt åtgärdsprogram för att omvandla nuvarande arbetsprocesser så att alla berörda aktörer är engagerade och välinformerade om deras roller och ansvar. Detta skulle inte bara rikta uppmärksamhet mot de befintliga utmaningarna utan även mobilisera resurser och expertis för att stödja genomförandet av miljöåtgärder på alla nivåer. Med tanke på de nuvarande bristerna i resurser och kompetens är det avgörande att en sådan nationell plan också inkluderar mekanismer för finansiering och utbildning, samt etablerar tydliga indikatorer för att mäta framsteg mot miljökvalitetsmålen.

En stark och sammanhängande nationell planering för miljömålsarbetet hade lagt grunden för en långsiktig hållbar utveckling. Men en sådan strategi måste grundas i en bred politisk vilja och starka regelverk som kan stärka miljömålsarbetet och försäkra att det förblir en prioritet på alla nivåer av samhällsplaneringen. Utöver behovet av en nationell planering understryker de intervjuade aktörerna även behovet av att främja samverkan mellan olika nivåer av miljömålsarbetet samt mellan akademiska institutioner och den taktiska nivån, för att stärka miljöarbetets struktur och förbättra kunskapsspridningen.

7.2 SLU:s bidrag och roll i miljömålsarbetet

I resultatkapitlet behandlades de intervjuade organisationernas identifierade behov av att introducera en ny aktör samt behovet av en högre grad av akademisk samverkan inom miljömålsarbetet. Flera av de intervjuade organisationerna har lyft vikten av att involvera akademiska institutioner mer direkt i miljöarbetet för att tillvarata deras forskningskapacitet och expertis. SLU pekas ut som ett exempel på en institution med stor potential att fungera som en viktig aktör i detta sammanhang. Följaktligen ägnas detta underkapitel åt att diskutera SLU:s potential att agera som en nyckelaktör "utanför" (Jansson et al., 2020) de etablerade miljömålssystemet, där universitetet kan bidra med både datainsamling och ledande forskning till stöd för miljö kvalitetsmålsarbetet. Genom att noggrant undersöka SLU:s möjligheter, skapas en djupare förståelse för hur akademiska institutioner kan spela en mer central och integrerad roll i att främja miljömålsarbetet.

SLU har en potential att spela en central roll i miljömålsarbetet för God bebyggd miljö genom regeringsuppdraget FoMA (1993:221) som fastställer att SLU som enda svenska lärosäte ska bedriva fortlöpande miljöanalys för att stödja samhället med miljödata, expertkompetens och vetenskapligt grundade råd. Detta möjliggör för SLU att tjäna som en bro mellan myndigheter och akademien för att möta myndigheternas specifika behov. Vilket återgår till FoMA-programmet Bebyggd miljöns syfte att stödja arbetet för att nå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö (SLU, u.å.; Persson, 2009).

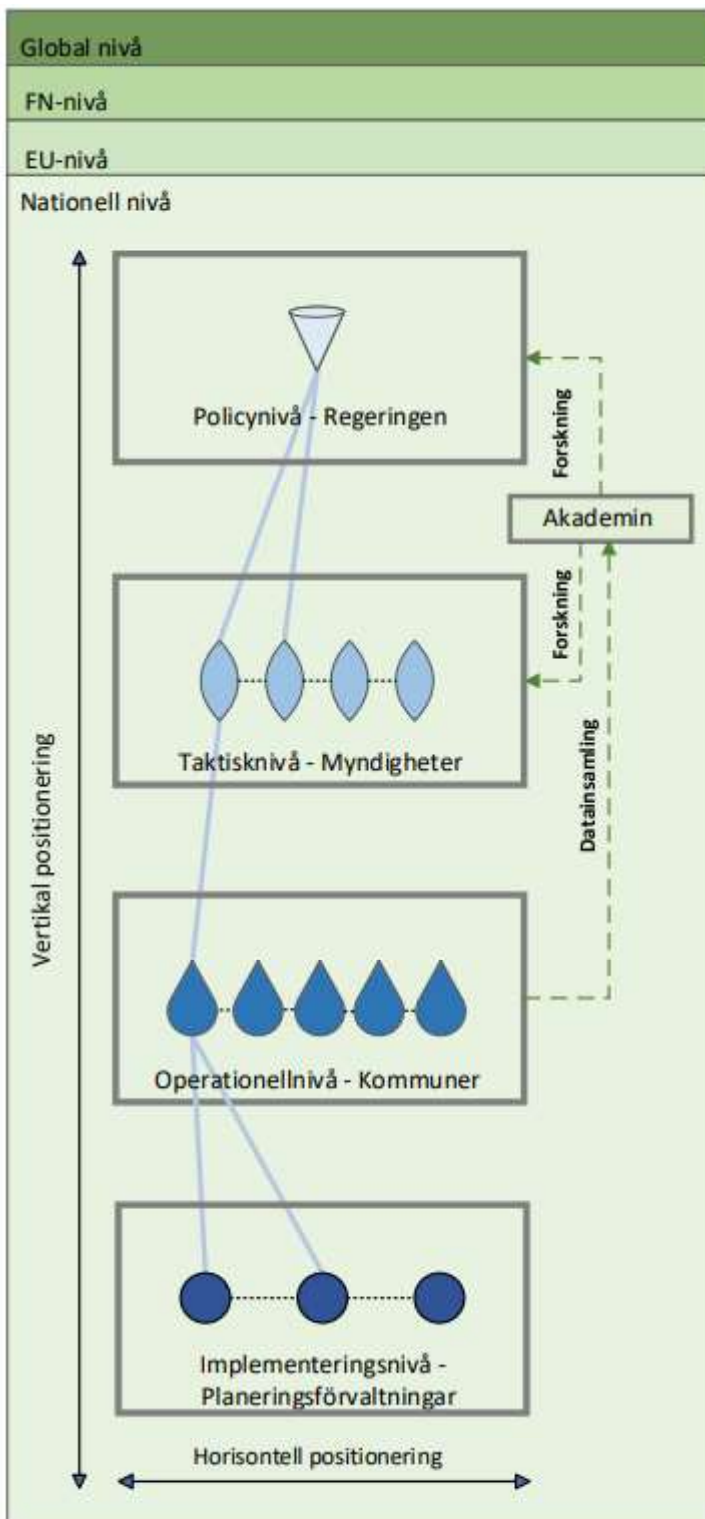
SLU kan aktivt bidra till att ge en ökad inblick och transparens inom forskning genom att i samverkan med andra lärosäten upprätta en nationell databas över pågående och avslutade forskningsprojekt relaterade till miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. En sådan databas skulle underlätta för myndigheterna att få en inblick i relevanta forskningsinsatser. Vidare uttryckte myndigheterna ett behov av en standardisering av de data som krävs för att genomföra miljöanalyser. För att tillgängliggöra datan hade forskningsdatabasen kunnat kräva att data inte publiceras i den nationella databasen utan att först gå igenom detta standardiserade datahanteringssystem. Detta i syfte att standardisera datahanteringen för miljöanalyser, men även för att tillgängliggöra datan.

För att upprätthålla den nationella databasen hade det troligtvis krävts ökade resurser. Dessa resurser skulle kunna tillhandahållas antingen genom direkt finansiering från regeringen eller

myndigheterna. En praktisk startpunkt för detta initiativ kunde vara ett pilotprojekt som endast berör miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö, som senare kan utvidgas till ett omfattande, långsiktigt forskningsprojekt som involverar fler av Sveriges miljökvalitetsmål i samarbete med relevanta myndigheter. En sådan nationell databas skulle inte bara främja standardisering av datahantering utan även underlätta tillgängligheten och användbarheten av miljödata för forskning och beslutsfattande i relation till miljömålsarbetet.

Dock finns det utmaningar med en nationell databas i form av långsiktig finansiering och användaracceptans. Det finns en risk att det standardiserade systemet för datahanteringen hade upplevts som restriktivt, där en för hög standardisering hade kunnat avskräcka användning. Särskilt om systemet inte hade varit anpassat till olika dataformat.

Genom dessa åtgärder kan SLU effektivt bidra till att stärka myndigheternas arbete med miljökvalitetsmål, vilket leder till en bättre miljöövervakning och effektivare resursanvändning. En sådan roll för akademien, i detta fall SLU, skulle kunna innebära en ökad programmatisk positionering där akademins samarbete, tillsammans med den ökade samverkan utifrån en nationell planering, hade kunnat innebära att miljöfrågan hanteras tydligare inom alla delar av organisationen. Detta hade även förenklat arbetet för att identifiera nyckelaspekter som behöver adresseras för att utveckla miljömålsarbetet ytterligare. I figur 3 syns det tydligt vad akademins roll hade kunnat vara. Där det föreslås att akademien genomför datainsamling på den operationella nivån för att bistå med forskning till policynivån och den taktiska nivån så att beslutsfattare kan skapa vägledande direktiv för miljömålsarbetet.

Figur 3. Organisatorisk styrning på **nationell nivå** inom miljö kvalitetsmålsarbetet i Sverige utefter de intervjuade organisationernas **uttryckta önskan**. Prickad linje visar programmatisk positionering. Grön linje visar samverkan från akademien medan blå linje visar koppling mellan organisationsnivåer. Figur skapad av Victor Nilsson med inspiration från Jansson & Randrup, 2020; Sunding & Randrup, 2024.

7.3 Implikationer för miljö kvalitetsmålsarbetet

I diskussionens avslutande kapitel analyseras betydelsen av den insamlade informationen för miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Vidare sker även en kritisk reflektion kring den nuvarande sammansättningen av FoMA:s referensgrupp. Då trots att kommuner och regioner ofta står för det praktiska genomförandet av miljömålsarbetet, är de märkbart frånvarande i referensgruppen. Således föreslås en omprövning av referensgruppens sammansättning.

I relation till fortlöpande miljöanalyser är det tydligt att det behövs en ansvarig aktör, då flera av de intervjuade organisationerna påvisade svagheter i sin identifiering av vilka fortlöpande miljöanalyser som genomförs. Detta ansvar faller rimligt på SLU, då de redan via SLU-förordningen står som ansvariga för fortlöpande miljöanalyser, där SLU har en roll i att sprida kunskapen om fortlöpande miljöanalyser samt även tydligt definiera fortlöpande miljöanalyser. Således föreslås en nationell databas över forskning som relaterar till miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.

Denna nationella databas hade krävt standardiserad datahantering för att möjliggöra jämförbarhet över tid och mellan olika geografiska områden. Detta skulle inte bara underlätta arbetet för fortlöpande miljöanalyser utan även öka transparensen och tillgängligheten av data för alla intressenter, inte bara den taktiska nivån utan även den operationella nivån där kommuner och regioner hade kunnat dra nytta av datan i sina lokala miljöövervakningsprocesser. Vad som ska mätas bör utgå utifrån miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö:s olika preciseringar, vilka Boverket ämnar uppdatera.

Flera myndigheter visade sig ha svårigheter med att definiera hur deras arbete relaterar till miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Denna brist på relevant expertis syns även inom FoMA:s referensgrupp, då alla myndigheter som intervjuades ingår i referensgruppen samt att flera av intervjurespondenterna ingår i referensgruppen. De intervjuade organisationerna efterfrågade även en utökad samverkan mellan den taktiska och operationella nivån. Där Boverket uttryckt ett behov av utökad tvärsektionell samverkan mellan statliga myndigheter under en längre tid (Boverket, 2022).

Det är även anmärkningsvärt att den operationella nivån, som bär ansvaret för det praktiska genomförandet av miljömålsarbetet, inte är representerad inom FoMA:s referensgrupp. Denna frånvaro är problematisk och riskerar att skapa en klyfta mellan den taktiska och den

operationella nivån. Inkluderandet av den operationella nivån, representerad av kommuner och andra aktörer, i referensgruppen skulle bredda perspektivet i referensgruppen och förbättra förståelsen för implementeringen av miljöåtgärder på den operationella nivån i form av vad som faktiskt behövs utvecklas men även vilka åtgärder som genomförs.

8. Slutsats

Genom att utforska utvecklingsmöjligheter för det nationella arbetet inom miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö har denna uppsats syftat till att sammanställa och analysera de behov som finns på den taktiska nivån av miljömålsarbetet. Genom att identifiera de nationella behoven avsåg studien att bidra till att belysa aktuella åtgärder, utmaningar och möjligheter för att på så sätt skapa förutsättningar för en framtida dialog inom miljöarbetet och den framtida utvecklingen av FoMA. Baserat på intervjustudien tillsammans med uppsatsens teoretiska ramverk har studien identifierat finansiella, kompetensmässiga och politiska begränsningar som huvudsakliga faktorer som påverkar miljömålsarbetet. Men för att åtgärda detta krävs det potentiellt stora förändringar inom Sveriges miljömålsarbete.

I relation till de fortlöpande miljöanalyserna framkom en brist på genomförande och förståelse på nationell nivå. Majoriteten av de intervjuade organisationerna saknar rutiner för fortlöpande miljöanalyser och endast väldigt få känner till goda exempel på fortlöpande miljöanalyser. I detta sammanhang föreslås SLU, via SLU-förordningen, som central aktör för att besvara myndigheternas efterfrågan på utökad inblick i aktuell forskning och tillgängliga data. Där SLU kan etablera en nationell databas i samverkan med andra lärosäten för att samla och tillgängliggöra pågående och avslutade forskningsprojekt relaterade till miljömålet.

Vidare framhäver flera organisationer ett behov av nationell planering för att ge vägledning och politiska prioriteringar som stödjer arbetet mot miljö kvalitetsmålet. En nationell strategi skulle involvera alla nivåer av miljöarbetet och kräver en omfattande analys och ett genomtänkt åtgärdsprogram för att säkerställa engagemang och tydlighet angående aktörernas roller och ansvar. Men en sådan strategi måste grundas i en bred politisk vilja och starka regelverk för att stärka miljömålsarbetet och försäkra att det förblir en prioritet på alla nivåer av Sveriges samhällsplanering. En sådan strategi hade troligtvis haft en positiv påverkan och tydliggjort hur de olika myndigheternas arbete relaterar till miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.

Men trots de strukturella utmaningarna är potentialen för positiv påverkan av de föreslagna förändringarna betydande. Dessa förändringar erbjuder flera möjligheter för utveckling av miljömålsarbetet på nationell nivå, vilket kan bidra till att uppnå en mer hållbar och god bebyggd miljö.

Referenslista

Albert, C., Schröter, B., Haase, D., Brillinger, M., Henze, J., Herrman, S., Gottwald, S., Guerrero, P., Nicolas, C., & Matzdorf, B. (2019). *Addressing societal challenges through nature-based solutions: How can landscape planning and governance research contribute?* Landscape and Urban Planning. 182, 12–21.

Andrews, R., Boyne, G., Law, J., & Walker, R. (2012). *Strategic Management and Public Service Performance*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Arts, B., Leroy, P., & van Tatenhove, J. (2006). *Political modernisation and policy arrangements: A framework for understanding environmental policy change*. Public Organization Review. 6(2), 93–106.

Baycan Levent, T., & Nijkamp, P. (2009). *Planning and Management of Urban Green Spaces in Europe: Comparative Analysis*. Journal of Urban Planning and Development. Vol 135(1), ss. 1-12.

Beninde, J., Veith, M., & Hochkirch, A. (2015). *Biodiversity in cities needs space: a meta-analysis of factors determining intra-urban biodiversity variation*. Ecology letters, 18, ss. 581–592.

Boverket. (2014). *Förslag till strategi för miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2014/forslag-till-strategi-for-miljokvalitetsmalet-god-bebyggd-miljo/> [Hämtad 2024-03-07]

Boverket. (2022). *God bebyggd miljö - fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålet*. Rapport 2022:13. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2022/god-bebyggd-miljo---fordjupad-utvardering-av-miljokvalitetsmalet.pdf> [Hämtad den 2024-02-01]

Boverket. (2024). *God bebyggd miljö - ett miljömål med människan i fokus*. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/nationell->

[planering/nationella-mal-for-planering/miljomalsarbete/god-bebyggd-miljo/](#) [Hämtad den 2024-03-28]

Bryman, A. (2012). *Social Research Methods*. (4 uppl.). Oxford University Press.

Creswell, J. W. & Creswell, J. D. (2018). *Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. (5 uppl.). Sage publications inc.

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken - För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (4 uppl.). Studentlitteratur AB, Lund.

Flyvbjerg, B. (2001). *Methodological guidelines for a reformed social science*. Cambridge University Press.

Flyvbjerg, B. (2002). *Bringing Power to Planning Research - One Researcher's Praxis Story*. *Journal of Planning Education and Research*, 21.

Flyvbjerg, B. (2004). *Phronetic planning research: theoretical and methodological reflections*. *Planning theory. Practice*, 5(3).

Flyvbjerg, B., Landman, T., & Schram, S. (2012). *Important next steps in phronetic social science*, Cambridge University Press.

Haase, D., Pauleiet, S., & Randrup, T.B. (2020). *Urban open spaces and the urban matrix: elements, form and functions*. I: Jansson, M., & Randrup, T.B. (Eds.). (2020). *Urban Open Space Governance and Management* (1 uppl.). Routledge. ss. 30-50.

Jansson, M., Vogel, N., Fors, H., Dempsey, N., Buijs, A. & Randrup, T.B. (2020). *Defining urban open space governance and management*. I: Jansson, M., & Randrup, T.B. (Eds.). (2020). *Urban Open Space Governance and Management* (1 uppl.). Routledge. ss. 11-29.

Mainsah, H. (2022). *Exploring creative pedagogies for research methods: Reflections from a workshop series*. *Methodological Innovations 2022*, Vol. 15(3), ss. 251–262.

Miljödepartementet. (2012). *Svenska miljömål - preciseringar av miljö kvalitetsmålen och en första uppsättning etappmål*. [Elektronisk] Tillgänglig:

<https://www.regeringen.se/contentassets/1941c045c62d446c9ed4392bfaf80130/svenska-miljomal---preciseringar-av-miljokvalitetsmalen-och-en-forsta-uppsattning-etappmal-ds-201223> [Hämtad den 2024-03-28]

Naturvårdsverket. (2023a). *Sveriges miljömål*. [Elektronisk] Tillgänglig:

<https://www.naturvardsverket.se/om-miljoarbetet/sveriges-miljomal/> [Hämtad den 2024-03-28]

Naturvårdsverket. (2023b). *Rapport 7096. Miljömålen - årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2023 - med fokus på statliga insatser*. [Elektronisk] Tillgänglig:

<https://www.naturvardsverket.se/publikationer/7000/978-91-620-7096-0/>

[Hämtad den 2024-03-07]

Persson, J. (2009). *Redovisning av FOMA-projekt under verksamhetsåret 2009*. I: Ode Sang, Å., Persson, J., & Qviström, M. (2011). *Projektrevisning inom FoMA-programmet Bebyggd miljö*.

Persson, S. A. & Smith, G. A. (2014). *Biologisk mångfald i urbana miljöer - Förutsättningar, fördelar och förvaltning*. CEC Syntes Nr 02. Centrum för miljö- och klimatforskning samt Biologiska institutionen. Lunds universitet.

Persson, B., Neal, P., Steidle, A. & Randrup, T.B. (2020). *Organizations related to urban open spaces*. I: Jansson, M., & Randrup, T.B. (Eds.). (2020). *Urban Open Space Governance and Management* (1 uppl.). Routledge. ss. 51–66.

Proposition 2000/01:130. (2000). *Svenska miljömål - delmål och åtgärdsstrategier*.

[Elektronisk] Tillgänglig:

<https://www.regeringen.se/contentassets/14511ab6345d41f987552af0ac10307c/svensk-sammanfattning-av-prop.-200001130> [Hämtad den 2024-03-28]

Randrup, T.B. & Jansson, M. (2020) *Strategic management of urban open spaces*. I: Jansson, M., & Randrup, T.B. (Eds.). (2020). *Urban Open Space Governance and Management* (1

uppl.). Routledge. ss. 190-203.

SFS 1993:221. (1999). *Förordning för Sveriges lantbruksuniversitet*.

SFS 2022:208. (2022). *Med instruktion för Boverket*. [Elektronisk] Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2022208-med-instruktion-for-boverket_sfs-2022-208/
[Hämtad den 2024-03-08]

SLU. (2021). *SLU:s miljöanalysprogram Bebyggd miljö utlyser utvecklingsmedel*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.slu.se/ew-nyheter/2021/1/slus-miljoanalysprogram-bebyggd-miljo-utlyser-utvecklingsmedel/> [Hämtad den 2024-03-29]

SLU. (2024). *Miljöanalys*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.slu.se/institutioner/skoglig-resurshushallning/miljoanalys/> [Hämtad den 2024-03-29]

SLU. (u.å.). *Miljöanalys - Program bebyggd miljö*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://movium.slu.se/fortloepande-miljoanalys/> [Hämtad den 2024-03-29]

SOU 2000:52. (1999). *God bebyggd miljö*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/contentassets/faeedead72ae4bb9a59d085bda05ec31/kapitel-18---23/> [Hämtad den 2024-02-01]

Sunding, A., & Randrup, T.B. (2024). *Integrating health perspectives in municipal green space planning and management*. In Borges, L.A.L, Rohrer, L., & Nilsson, K. (eds.) *Green and healthy Nordic cities: How to plan, design, and manage health-promoting urban green space*. Nordregio. DOI: <http://doi.org/10.6027/R2024:11403-2503>

Sveriges miljömål. (2018). *Miljöarbete i Sverige*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://sverigesmiljomal.se/sa-fungerar-arbetet-med-sveriges-miljomal/miljoarbete-i-sverige/>
[Hämtad den 2024-03-28]

Sveriges miljömål. (2021). *Sveriges miljömål*. [PowerPoint-presentation]

Sveriges miljömål. (2023). *God bebyggd miljö*. [Elektronisk] Tillgänglig:
<https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/god-bebyggd-miljo/> [Hämtad den 2024-02-01]

Ørngreen, R., & Levinsen, K. T. (2017). *Workshops as a Research Methodology*. *Electronic Journal of ELearning*, Aalborg Universitet. Vol. 15(1), ss. 70–81.

Bilaga 1 Workshopstruktur

Presentation av mig själv.

- Namn, utbildning
- Dagordning av hur min del av workshopen kommer se ut - Varför den ser ut som den gör och vad jag förväntar få ut av workshopen. Hur den kommer användas i uppsatsen.

Presentation av min uppsats

- Del av FoMA - synliggöra att jag är en del av ett större projekt
- Varför gör jag det här, syfte av uppsatsen och hur jag tänker genomföra det (presentera problemet - tydliggöra hur jag tolkar det, exempelvis den gröna sektorn är fragmenterad och mina teoretiska perspektiv)
- Hur gör jag det
- Min tidsplan, tydliggör att det är min tidsplan, FoMA-projektet har en egen.

Presentation av intervjuguiden

- Presentera frågorna och deras syfte
- Min process och varför jag vill ställa dessa frågor

Diskussion av intervjuguiden

- Jag tänker att vi kan diskutera intervjuguidens frågor i mindre grupper
- Vilka perspektiv tycker ni fattas i frågorna? Hur hade ni ställt frågorna?

Vem inom sektorn för bebyggd miljö ska dessa frågor ställas till? Vilka roller, aktörer och perspektiv är relevanta?

- Visa tidsplanen igen, tydliggöra när jag vill genomföra intervjuerna, tydliggöra att jag måste ha ett ganska litet urval på grund av schemat och tiden jag har för att skriva uppsatsen.
- Hur ska ett rimligt urval av intervjurespondenter se ut?
- Vad representerar ni i detta sammanhang och vad saknas? Motivera varför vi undrar

Reflektion och sammanfattning av vad som diskuterats

- Upprepa vad som tagits upp och avsluta workshopen

Bilaga 2 Intervjuguide

Analys – verktyg och åtgärder

- 1 Kan ni beskriva **vilka miljöanalyser, inklusive fortlöpande miljöanalyser** som genomförs inom ramen för miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö inom er organisation?

- 1.1 Kan ni specificera vilka aspekter eller preciseringar inom miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö som är särskilt betydelsefulla för er?
1.1.1 Varför fokuserar ni på just dessa?

2 Vilka **verktyg och metoder** använder ni för att följa upp era mål relaterade till miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö?

2.1. Vilka specifika **åtgärder** implementerar ni för att uppnå målen?

- 2.2 Kan ni beskriva några **tidigare åtgärder** som genomförts men sedan avslutats?
2.2.1 Vad var anledningen till att de avslutades?

2.3 Vilka **konsekvenser** har avslutandet av tidigare åtgärder haft för ert fortsatta arbete med att genomföra fortlöpande miljöanalyser?

2.4 Finns det några **specifika åtgärder som ni överväger att genomföra** för att förbättra ert arbete med fortlöpande miljöanalyser och implementeringen av miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö?

- 3 Vilka **utmaningar eller hinder** står ni inför när det gäller att implementera åtgärder för att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö? Både gällande miljöanalyser och fortlöpande miljöanalyser?

Aktörer och ansvar

- 4 Vilka **aktörer** anser ni bör bära huvudansvaret för målet? (statliga myndigheter – regioner – kommuner...?)

Kunskap, stöd eller resurser

- 5 Hur ser ni på behovet av **ökad kunskap** för att stödja ert arbete med att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö?

5.1 Finns det särskilda områden där ni upplever att det **behövs ytterligare stöd eller resurser?** (vilka skulle vara mest värdefulla för er?)

- 6 Hur ser ni på möjligheterna till **kunskaps- och erfarenhetsutbyte** mellan olika aktörer inom den offentliga sektorn när det gäller att främja utvecklingen mot kvalitetsmålet God bebyggd miljö?

6.1 Vilka **utmaningar och framgångsfaktorer** finns det för att säkerställa effektiv samverkan och kunskapsdelning?

6.2 Känner ni till någon som genomfört ett **gott arbete inom fortlöpande miljöanalyser?**

- 7 Vilka **framtida behov** ser ni för att stödja ert arbete med fortlöpande miljöanalyser relaterat till miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö? Vilka **förbättringar eller insatser** behövs för att gynna ert arbete?
- 8 Vilka **aktörer** tänker ni är mest lämpliga för att bidra till fortlöpande miljöanalyser? (ansvar för beslut om vilka analyser, genomförande, finansiärer)

Bilaga 3 Samtyckesförklaring

Samtyckesförklaring enligt dataskyddslagstiftningen

1. Information:

Sveriges lantbruksuniversitet genomför ett projekt om den framtida utvecklingen av SLU:s program för fortlöpande miljöanalyser (FoMA), relaterat till miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Projektnummer 75644117.

För en masteruppsats och projektrapport kommer intervjuer att genomföras med experter från olika organisationer (statlig förvaltning, kommunal förvaltning, nationella myndigheter etc.). Följande personuppgifter kommer att samlas in, behandlas och lagras under intervjuerna.

- Förnamn och efternamn
- Arbetsroll
- Professionell adress
- Professionell e-postadress

Intervjuerna spelas in med en ljudinspelningsenhet och transkriberas sedan skriftligt. För den vidare vetenskapliga utvärderingen av intervjumaterialet tas all information som kan leda till en identifiering av den intervjuade bort från texten. I vetenskapliga publikationer citeras intervjuer endast i utdrag och utan personliga referenser. Detta säkerställer att den intervjuade inte kan identifieras av tredje part.

Alla personuppgifter hanteras enbart av de ansvariga. Kontaktuppgifter och ljudinspelningen av intervjun lagras separat från transkriptet. Ljudinspelningen lagras endast tills en transkription har skapats och raderas sedan. De nämnda personuppgifterna kommer inte att behandlas för ändamål som inte beskrivits och kommer inte att vidarebefordras till tredje part.

2. Samtycke:

Ja, jag samtycker till behandlingen av mina personuppgifter som listas ovan i avsnitt 1 i form av originalljudinspelningar och transskript av intervjun för de angivna syftena.

Jag är medveten om att dessa samtycken är frivilliga och kan återkallas när som helst. En återkallelse eliminerar emellertid inte lagligheten av behandlingen retroaktivt, utan endast för framtiden. Återkallelsen ska riktas till: Via e-post: thomas.randrup@slu.se eller per post: Thomas B. Randrup, Box 190, 230 53 Alnarp, Sverige.

Efter mottagandet av återkallelsen kommer de relevanta uppgifterna inte längre att användas och raderas omedelbart.

(efternamn, förnamn med versaler; signatur) Intervjuperson

Plats, datum